

LANDBRUKER'N

Hedmarken 2018

HAMAR

LØTEN

STANGE

Ringsaker
kommune

Gratis
befaring

Faglig sterke - vi kan skog

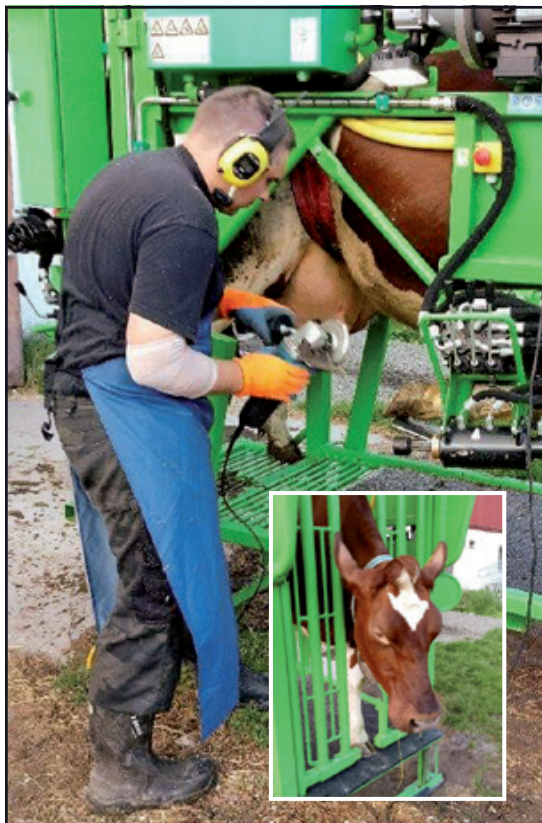
Våre fagfolk kan skog og bruker moderne verktøy og metoder for å øke verdien på skogen din, nå og i fremtiden. Mjøsen Skog jobber for skogeierne og deler vår kunnskap med glede.

Ringsaker: Anders Flugrud, m: 900 55 662

Furnes, Vang og Løten: Steffen Johansen, m: 416 75 973

Stange: Frank Monsen, m: 905 99 732

 MJØSEN SKOG
Øker skogens verdi

Moderne hydraulisk klauvboks (KVK 800-1) gir effektiv klauvskjæring – uten smerte for kua!

Stell pent med klauvene!

Klavlidelser kan føre til halte dyr, betennelser og alvorlige lidelser. Sørg for god dyrevelferd med jevnlig stell av klauvene. I løsdriftfjøs er godt klauvstell ekstra viktig for å unngå smittsomme hudsykdommer.

Fagmessig klauvstell av kyr utføres over hele Østlandet. Klauvboks og ventebås medbringes. Medlem av Norsk klauvskjærerlag og med opplæring fra veterinærhøgskolen.

Ring **957 44 793** for avtale!

Dalseng klauvskjæring

Odd Ivar Dalseng, klauvskjærer oidalseng@live.no

grafika.no

Landbruker'n Nr. 1 – 2018, 16. årgang

Landbruker'n er et informasjonsblad for jord- og skogbruket på Hedmarken. Bladet utgis av Hedmarken Landbrukskontor og Landbrukskontoret i Ringsaker. Opplag 1500. Redaktør Andreas Karlsen. Forsidebilde: Grøfting på Helgøya. Foto: Ole Fredrik Dæhli. Grafisk utforming: Hamar Media avd. Nydal

Har ordet – Bjørn Gimming – 1. nestleder Bondelaget	3	Bjørkeprosjekt i Mjøsområdet	17
Landbrukskontorene	4	Skogfond på nett	17
Solcellepaneler – Alhaug gård	5	Tilskuddsmidler til klimatiltak i skog for 2018	17
Stor investeringsvilje blant bønder i Hedmark	6	Høy skogaktivitet på Hedmarken	18
Ny driftsbygning på 1-2-Tre	7	Tilskuddsmidler til skogkultur på Hedmarken i 2018	18
Brannsikkerhet, beredskap og forebygging i landbruket	8	Fra nettverk til bedrift	19
Kornskole	8	Landbruksappen.no	19
Bruk av plantevernmidler	9	Produksjons- og avlöstertilskudd – krav til vanlig jordbruksproduksjon	20
Overvåkning av skrapesjuka/kugalskap	9	Erfaringer fra første omgang med nytt søknadssystem	20
Kulturminneplan – Stange kommune	10	Spredereale, gjødslingsplan og plantevernjournal	21
Kulturminneplan Ringsaker kommune	10	Endringer i konsesjonsloven	21
Beiteersursurser i Furnes og Veldre	11	Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	22
Beitebruksplan for Romedal og Stange almenninger	11	Generelle miljøtiltak i jordbruket i Hedmark 2018	22
Hvor godt kjenner du økosystemet du dyrker plantene dine ?	12	Helgøya – nasjonalt utvalgt kulturlandskap	23
Organisert beitebruk 2017	12	Snegleforurensning kan ødelegge silofør	23
Tilskudd til drenering	13	Nytt dobbeltspor Sørli – Akersvika i Stange	24
Effektiv grøfting på Helgøya	13	Utkast til ny gjødselvareforskrift oversendt Landbruksdepartementet	24
Floghavrekart for Ringsaker	14	Miljøkravene	25
Vekstskifte i korn dyrkingen	15	Nytt Nærprosjekt	25
Nødføring av rådyr i Ringsaker	15	Jordbruksutdanningens fremtid på Blæstad	26
Elgbeitetaksering i Stange 2017	16	Blæstaddagen	26
Ny forskrift om beverforvaltning i Ringsaker	16	Søknadsfrister 2018	27

Har ordet

Foto: Ole Fredrik Dæhli

Klimasmart satsing på norsk matproduksjon

Av **Bjørn Gimming**, 1. nestleder Norges Bondelag

Behovet for mer mat, produsert med lavere klimaavtrykk, er en av de aller største utfordringene verden står overfor. Likevel blir problemstillingen paradoksalt nok ofte møtt med en enorm lettvinthet i norsk debatt. Det er krangelen om den ekstra kjøttpåleggskiva eller hvorvidt middagspølsa skal stamme fra ei ku eller en kylling, som dominerer. Noen tar også til orde for å slutte å produsere storfekjøtt i Norge, mens andre mener en storsatsing på kylling i graslandet vårt vil bidra til å løse klimakrisen.

I dette resonnementet må jeg også komme med en erkjennelse av at vi i næringa kanskje ikke har tatt tilstrekkelig ansvar i å forklare de som spiser maten, hvordan den produseres og ikke minst hvilke muligheter vi i landbruket har for å gjøre maten vår mer klimasmart. Vi som lever av å produsere mat vet at det ikke finnes

noen quick fix. Å produsere maten vår, jordbrukets viktigste oppgave, tar tid og arbeidet må gjøres skikkelig. Det samme kan sies om arbeidet med å redusere klimaavtrykket fra matproduksjonen vår.

Klimagassutslipp fra matproduksjon stammer i hovedsak fra biologiske prosesser i naturen og kan ikke kuttes på samme måte som klimagassutslipp fra en bil eller et gasskraftverk som går på fossilt brennstoff. Men konsekvensene av klimaendringene er dramatiske, og det haster å redusere klimagassutslippene. Vi må derfor redusere klimaavtrykket der vi kan, også fra naturen, det være seg utslipp fra jordsmonnet, sauen eller kua.

Norsk landbruk leder an

Norsk landbruk har gode forutsetninger for å bli en internasjonal spydspiss innen klimasmart matproduksjon. Gode strukturer for styring og kompetansedeling er allerede på plass. Samarbeidet mellom næringsaktørene og stat gjennom jordbruksforhandlingene gir oss gode verktøy for omstilling. Jeg vil også minne om at i motsetning til land som har liberalisert sitt landbruk, så har vi i Norge en regulering på plass som kan gi økonomisk trygghet til de selvstendig næringsdrivende på norske gårdsbruk som vil satse på klimasmart matproduksjon.

I prosjektet Klimasmart Landbruk samler vi landbruket til felles klimainnsats. Formålet er å utvikle landbrukets egen klimakalkulator, et rådgivingsverktøy som både skal dokumentere klimagassutslipp og gi bonden skreddersydd informasjon om hvordan egen gårdsdrift kan bli enda mer klimasmart. Målet er at klimakalkulatoren over tid skal utvikles til å dekke samtlige landbruksproduksjoner.

Viktige satsinger innen avl og biogass

I tillegg til det arbeidet som bonden kan gjøre

på gårdsnivå er det flere større klimasatsinger som norsk landbruk satser på framover. Det ene er å fortsette arbeidet med målretta avl, som vil fortsatt være et av våre aller viktigste tiltak og konkurransefortrinn i klimaarbeidet. Avl med mål om bedre dyrehelse og økt føreffektivitet har gitt oss klimasmarte husdyr i verdensklasse. Avlsorganisasjonen GENO mener klimapotensialet innen avl på storfe fortsatt er betydelig. Den andre storsatsingen er biogass basert på husdyrgjødsel, som vil ha en positiv klimaeffekt både i transportsektoren og for jordbruket. Stortinget har satt som mål at 30 prosent av husdyrgjødsel skal sikte på å bli biogass som kan erstatte fossilt drivstoff. I dag havner kun skarve 1 prosent av husdyrgjødsel på tanken. Det viktigste tiltaket på kort sikt er å få på plass sterkere insentiver som gjør at avfallsselskapene som planlegger større industrielle biogassanlegg tilrettelegger for mottak av husdyrgjødsel.

Langsiktig arbeid – med store ambisjoner

Målretta og langsiktig arbeid skal fortsatt være vår oppskrift på suksess i norsk landbruk. Men jeg vil likevel også slå et slag for at vi som næring sammen blir flinkere til å formidle det arbeidet vi gjør, også til de som ikke har vokst opp på gård.

For mens det tidvis har vært tilløp til hanekamp mellom politikere om hvem som har de største ambisjonene innen miljøvennlig gasskraft, er det så langt forsvinnende få som har slåss om pallplassen for å bli verdensmester i klimasmart matproduksjon. Det er et paradoks, for i motsetning til klimafiendtlige olje, kull og gass som på sikt må fases ut, så skal vi ikke slutte å spise mat. Tvert imot så vil verden trenge mer av den, produsert ressurseffektivt og på miljøets premisser.

Bak fra venstre: Bent Roger Hegg, Hege G. Ottinsen, Jørn-R. Follum, Silje B. Torgersen, Arild B. Wenersgaard og Mari Hulleberg.

Ansatte på landbrukskontoret i Ringsaker; fv. Ole Fredrik Dæhli, Gerd Lodden Solberg, Hanne Østby Velure, Stein Inge Wien, Sigrun Sigurjonsdottir, Andreas Karlsen, Øyvind Håland og Finn Sønsteby.

Hedmarken landbrukskontor

Internettidsider: www.stange.kommune.no/landbruk

www.facebook.com/hedmarken.landbrukskontor

Sentralbord Landbruksseter: 62 53 30 50

Postadresse: Hedmarken landbrukskontor,
Postboks 214, 2336 Stange

Besøksadresse: Høyvangvegen 40, 2322 Ridabu

E-post: post@stange.kommune.no

Jørn-R. Follum – 62 56 24 24/ 416 58 529

jrf@stange.kommune.no

Landbrukssjef: Virksomhetsleder - Planarbeid - Næringsutvikling i landbruket - Veterinæravtordningen

Arild B. Wenersgaard – 62 56 24 27/ 924 66 791

abw@stange.kommune.no

Rådgiver jordbruk SMIL-ordningen - Husdyrgjødsel forskriften - Kommunale jordbrukseiendommer - Grøfteplanlegging - Gjødseplanlegging - Autorisasjonsbevis plantevern - Ajourhold kartverk

Mari Hulleberg – 62 56 24 28/ 958 65 501

m.h@stange.kommune.no

Rådgiver jordbruk: Regionalt miljøprogram (RMP) - Koordinator landbruksseter (Blæstaddagen) - Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnærings - Næringsutvikling i landbruket - Landbruk og klima

Hege G. Ottinsen – 62 56 24 24/ 416 63 805

hege.ottinsen@stange.kommune.no

Rådgiver jordbruk: Produksjonstilskudd i jordbruket (Hamar og Løten) - Bygdeutviklingsmidler - tradisjonelt - Organisert beitebruk - Husdyrkonsesjon

Silje B. Torgersen – 62 56 24 20/ 955 50 511

sbt@stange.kommune.no

Rådgiver jordbruk (vikar 2018): Produksjonstilskudd i jordbruket (Stange) - Sjukdomsavløsning i landbruket - Tidligpensjon

Bent Roger Hegg – 62 56 24 25/ 952 70 985

brh@stange.kommune.no

Rådgiver skogbruk: Skogbruk - Lovsaker; skogbruksloven - Kontaktutvalg skogbruk/ skogeierlagskontakt - Skog; skole - Kommunale skoger

Karl Owren – 62 56 24 22/ 970 18 679

karl.owren@stange.kommune.no

Rådgiver skogbruk: Skogbruk - Landbruksveger - Lovsaker: Jordlova - Konesjonsloven - Odelsloven - Forpaktningloven

Ansatte Ringsaker landbrukskontor

E-post postmottak.landbruk@ringsaker.kommune.no

Hjemmeside: www.ringsaker.kommune.no/landbruk

Sentralbord: 400 22 045

Stein Inge Wien – Tlf. 969 42 076 / privat 480 92 874

Landbrukssjef - siw@ringsaker.kommune.no

Virksomhetsleder - Kommunalt fellingslag for rovvilt - Veterinæravtordningen - Kommunale- og regionale planer - Næringsutvikling

Ole Fredrik Dæhli – Tlf. 969 42 071

Ass. landbrukssjef - ofd@ringsaker.kommune.no

Regionalt miljøprogram (RMP) - Grøftetilskudd - Organisert beitebruk - Investering i beitefelt (SMIL) - Husdyrgjødsel og byggesaker i landbruket - Jordleie/forpaktning

Hanne Østby Velure – Tlf. 969 42 075

Jordbruksrådgiver - ows@ringsaker.kommune.no

Produksjonstilskudd i jordbruket - Tilskudd til avløsning ved sykdom - Tidligpensjon

Gerd Lodden Solberg – Tlf. 969 42 081

Jordbruksrådgiver - gls@ringsaker.kommune.no

Næringsutvikling - og bygdeutviklingsmidler - Tradisjonelt landbruk - Bygdenærings - Innovasjon Norge - Innlandsmarkedet - Helgøya, utvalgt kulturlandskap i jordbruket

Andreas Karlsen – Tlf. 958 45 140

Jordbruksrådgiver - kaa@ringsaker.kommune.no

Landbruker'n - Tilskudd til avløsning ved sykdom - Landbruksvikarordningen - Godkjenning innmarksbeite - Merkantile oppgaver - WEB/hjemmeside/ Informasjon og nyhetsbrev

Finn Sønsteby – Tlf. 969 42 074

Skogbruksrådgiver - fso@ringsaker.kommune.no

Skogforvaltning - Skogfond - Ringsaker kommuneskog, inkl. Fugleseng legatgård - Viltforvaltning - Biologisk mangfold

Øyvind Håland – Tlf. 969 42 072

Jordbruksrådgiver - oyha@ringsaker.kommune.no

Jord - og plantekultur - SMIL - ordningen - Regionalt miljøprogram (RMP) - Autorisasjon plantevern - Gjødslingsplanlegging - Nydyrking - Erstatning ved avlingssvikt, klimabeting tap

Sigrun Sigurjonsdottir – Tlf. 969 42 080

Rådgiver - sisi@ringsaker.kommune.no

Jordloven (fradeling og omdisponering) - Konesjonsloven (konesjon og boplikt) - Gårdskart - ajourhold - Landbruksregister - produsentnummer - Godkjenning av innmarksbeite

Landbruksvikarordningen i Ringsaker

Arnfinn Olsen – landbruksvikar.

Tlf: 951 21 091

Andreas Karlsen – kontaktperson

Tlf: 958 45 140

Arnfinn Olsen

Solcellepaneler – Alhaug gård

Av **ANDREAS KARLSEN**
Ringsaker landbrukskontor

På Alhaug gård har Helge Hvoslef og Edel Urstad bygd opp en liten «solpark» av solcellepaneler på en bratt sørvendt del av et skrint og tørt åkerstykke med god soleksponering. Målsetningen har vært å produsere ren energi lokalt, med et nøytralt miljøavtrykk. Etter 2,5 års produksjon er energiregnskapet i null, og anlegget som har årsproduksjon på 28 000 kW timer, produserer ca. 80 % av gårdens årlige strømbehov på 35 000 kW timer. Det har også vært et mål å utnytte det marginale engarealet med skrint jord og berg i dagen i en skråning på 30 prosent helling til både strømproduksjon og grasproduksjon. Solcellepanelene er derfor montert på stolper 1,5 meter over bakken, slik at det fortsatt kan beites under og rundt dem. Området som totalt er på ca. 1 daa, er gjerdet inn og fungerer som beite for sau.

Solcelleparken består av 94 paneler, og de kan produsere strøm alle dager i året. Når panelene står rett mot sola produserer de mest strøm. Om vinteren vil en bratt panelstilling ta inn den lave vintersola og samtidig unngår man at snøen legger seg på og hindrer innstråling. Optimal fast årsvinkel på panelene er 45 grader. I solparken på Alhaug er året delt inn i fire årstider etter solhøyde og inne stråling, og vinklingen på panelene justeres deretter. En lokal smed – Knut Rosenlund – fra Tingnes, har laget dreibare akslinger som panelrammene er festet på og som lettvis kan justeres til ønsket vinkel ved hjelp av skiftenøkkel og bolt. Akslingsjiggen står klar, og kan bidra til å lage flere paneloppsett.

Helge sammenligner 94 solcellepaneler med å ha 94 «utekuer» som «fører» seg selv, og «melker» seg selv hver dag hele året. Man får hele tiden en energiproduksjon på det arealet der de er. Plasseringen er et viktig og bevisst valg for ikke å legge beslag på produktivt areal. Det er også montert 12 solcellepanel på østre låvetak samt 12 panel på vestre. Dette sikrer strømproduksjon både tidlig morgen og sein kveld.

Norge har gode forhold for bruk av solcellepaneler. For i motsetning til hva mange tror vil panelene produsere mest energi i kaldt og klart vær. Det kan regnes en økt ytelse på + 0,3 % per redusert grad. Såkalt «pingvinvær» vil være optimalt for solceller, dvs – 60 grader og sol. Anlegget på Alhaug vil på en kald og klar februar dag produsere 20–18

kWh. Så på tross av mørke vintermåner kommer vi godt ut året sett under ett.

Det skjedde et skifte i prisene på solceller rundt 2010 da det ble en betydelig reduksjon i prisen på silisium og solcellepanel ble mye billigere enn før. Energi produsert av solceller er ren energi, selv om noe energi går med i selve produksjonen av cellene. Hvis man ser bort ifra batterier, så regner man at etter 1,5 – 2,5 års bruk er miljøavtrykket 0.

For anlegget på Alhaug anslår Helge at utgiften har vært ca. 2500 – 3000 kr. pr. m² iberegnet alt utstyr. I forhold til lønnsomhet, er den store usikkerheten utviklingen i strømprisen. Hva skjer f.eks. med hensyn til harmoniseringen av strømpriser innen EU og hvordan påvirker dette Norge gjennom ACER? Pr. i dag, så regnes en nedbetalingstid på 20 år. Det er 25 års garanti på installasjonen, og forventet levetid er 35 – 40 år. Regner 130 W som et gjennomsnitt pr. m² i forhold til energiproduksjon.

Det går mot en standardisering i forhold til mål på solcellepanel, slik at man kan skifte bare selve panelene ved utvikling av ny teknologi. Helge har et godt samarbeid med Eidsiva. Ettersom anlegget ikke er knyttet opp mot batterilagring, vil strømmen som ikke går til eget bruk sendes ut på nettet til Eidsiva og selges til dem. For energiselskapet er det nyttig å få lokal kraft inn på linjenettet, da det er med å opprettholde kapasiteten i nettet. Hvis teknologien knyttet til batteriene blir god nok, vil det være aktuelt å magasinere strøm i framtiden.

Det er mye å ta hensyn til ved montering og installasjon av solceller. Skal du montere på eksisterende bygninger bør monteringen gjøres i forbindelse med oppgradering av taket. Det er viktig at fundamentet/underlaget er solid. Ved nybygg bør man tenke på at panelene vinkles slik at de har størst innstråling når strømbehovet er størst. Dersom du ikke skal montere paneler på nybygget umiddelbart er det allikevel lurt å hensynta montering ved senere anledning. Sørg for at fremføringsrø-

Foto: Andreas Karlsen

rene har god nok dimensjonering til nok kabler og en evt. utvidelse, og at sikringsskap har tilstrekkelig kapasitet både i dag og i morgen. Det er viktig å ikke «bygge seg fast»!

God dialog med kraftselskap og kommunen i forkant er bra for alle parter. Da blir hensynet til kommunale planverk og tillatelser ivaretatt. Du kan få innspill fra kraftverket i tide slik at utstyr og ledningsnett dimensjoneres riktig for å kunne selge overskuddsstrøm. Det er viktig å ha avtalene for slikt salg på plass i forkant.

- Solcelle kan monteres på bakken, utenpå eksisterende takflater, være yttertaket, monteres på vegg eller som fasadeplater.
- Vanlige solceller er blå/svarte, men kan ut som vanlige fasadeplater/takstein.
- Kostnad per kvadratmeter er gjerne like i underkant av 2 000 kr/m².
- Produksjon normalt like i underkant av 150 kWh i året per kvadratmeter.
- Det er økonomisk mest hensiktsmessig å dimensjonere solcelleanlegget til å dekke eget forbruk. Avkastningen på solcelleanlegget er avhengig av fremtidige strømpriser, men anslås til typisk å ligge på 5-8 % prosent i året.
- Eidsiva har laget en informasjonside om solkraft der du også kan sjekke dine egne takflater. Gå inn på www.eidsivastrom.no/sol og søk opp din adresse. Siden har også annen informasjon om solceller.

Stor investeringsvilje blant bønder i Hedmark

Av **TRON OLA LUNDBY**
Innovasjon Norge Innlandet

Det er i Hedmark mottatt 96 søknader om investeringstilskudd til prosjekter innenfor tradisjonelt landbruk så langt i 2018. I region Hedmarken er det omsøkt støtte til 42 prosjekter, med en samlet investering på 125 millioner. Dette betyr, at det som vanlig, må prioriteres hardt for å utløse flest mulig av de riktige prosjektene. Prosjektene er godt fordelt mellom produksjonene, med en overvekt på mjølk og storfekjøtt. Det er også registrert flere prosjekter innenfor tørking og lagring av korn, enn normalt. Dette skyldes nok de utfordringer bøndene og kornmottakene har hatt på grunn av været de siste årene.

Det jobbes på spreng med saksbehandling og det blir gjort fortløpende innvilgninger. Forhåpentligvis vil de fleste å ha fått svar før våronna. Sjølt om det er utfordrende å fordele midlene, er det gledelig at så mange ønsker å videreutvikle sin matproduksjon.

Prioriteringer 2018 tradisjonelt

Det er fortsatt Regionalt Bygdeutviklingsprogram 2013-2016 som ligger til grunn for fordeling av midlene. Dette innebærer at regionfordeling og prioriteringer er som tidligere. Det vil si at 26 % av midlene skal fordeles på Hedmarken og at prioriteringen for produksjoner er:

1. Grovfor + økologisk produksjon
2. Planteproduksjon
3. Kraftfôrkrevende produksjon

Innovasjon Norge skal i tillegg ta hensyn til markedssituasjonen for den enkelte produksjonen ved tildeling av midler. Dette gjør at vi i Innlandet ikke prioriterer prosjekter innenfor nyetablering eller vesentlig kapasitetsutvidelse innenfor sauehold, svin, kylling og konsumegg.

Av sentrale føringer så er det verdt å merke seg at det er økt fokus på de mindre mjølkebrukeåne, med en besetning på mellom 16 - 30 årskyr, samt de som ønsker å tilpasse seg et framtidig regelverk knyttet til løsdrift.

Det ble i statsbudsjettet for 2018 gitt ekstra midler til investeringsstøtte for landbruket på 75 millioner. Hedmarks andel av disse midlene er 5,3 millioner. Ekstråbevilgningen skal fordeles på prosjekter hvor det er markedsmuligheter, noe som betyr at det kan være rom for å gi støtte til kornlager og tørker i 2018.

Nytt av året er at det ikke er anledning til å innføre egne, fylkesvise tak eller begrensninger for IBU-midlene. Dette innebærer at taket i Innlandet nå er hevet til 35 % og 2 millioner per prosjekt. Dette gjør at det teoretisk er mulig å oppnå en høyere utmåling en tidligere. Etter dialog med Hedmark Bondelag, Hedmark Bonde- og småbrukarlag og Fylkesmannen i Hedmark, videreføres målsettingen om å utløse flest mulig prosjekter med den begrensede tilskuddsrammen vi har i Hedmark. Dette innebærer at det fortsatt vil bli gjort avkortninger i investeringstilskuddene, men at prosjektets økonomi og risiko skal vektlegges i større grad enn tidligere.

Det er også i 2018 to søknadsfrister for tradisjonelt landbruk, hvor neste frist er 1. september inn til Innovasjon Norge. Har du planer om å investere, så ta tidlig kontakt med landbrukskontoret i kommunen. Ønsker du besøk fra Innovasjon Norge i prosessen, så stiller vi gjerne på en befaring sammen med landbrukskontoret.

Bygdenæring

For Bygdenæring prioriteres fortsatt prosjekter innenfor «Inn på tunet», produksjon og foredling av lokalmat og innenfor opplevelse og reiseliv. Har du en forretningsidé som baserer

seg på gårdens ressurser, så ta kontakt. Det er løpende vurdering av søknader og per dato er det bra med penger igjen på rammen.

Bioenergi

Etter en relativ lang og kald vinter, opplever vi stor pågang og mange spørsmål knyttet til bioenergi. Har du et varme- eller energibehov som du i dag dekker med strøm eller fossilt brensel, men ønsker å bruke «grønne», lokale ressurser i form av flis, ved, halm eller biogass, kan du få støtte via «Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket» (Bio-energi-programmet). Det kan gis tilskudd til bolig, gardsvarme og varmesalg.

Tilskuddsramme i Hedmark i 2018

- Ordinær ramme tradisjonelt landbruk kr 31 250 000,-
- Ekstra bevilgning kr 5 300 000,-
- Bygdenæring kr 10 450 000,-

Landbrukslån

De fleste bøndene som investerer kjenner til tilskuddsordningene i Innovasjon Norge, men ikke alle er klar over at Innovasjon Norge også tilbyr lån i forbindelse med investeringsprosjekter.

For å sikre en god gjennomføring av prosjektet, så er det viktig å ha ei fleksibel og god finansieringspakke. Normalt sett vil den beste finansieringsløsningen være en kombinasjon av langsiktig lån, likviditetslån og driftskreditt. Sammen med din eksisterende bankforbindelse, kan Innovasjon Norge være med på å sikre en god totalfinansiering av ditt prosjekt.

Lån gis mot betryggende sikkerhet i landbruksseiendommen og kan nedbetales over inntil 25 år. Flytende rente innenfor 90 % av verdien er p.t. 2,67 % effektiv rente. Det er også muligheter for avdragsfrie perioder og fastrente.

Foto: Andreas Karlsen

Ny driftsbygning på 1-2-Tre

Av **GERD LODDEN SOLBERG**
Ringsaker landbrukskontor

Øverst i Furnesåsen har familien Per-Joar Os Nesthun og Anne-Lene Bratlie med tre barn overtatt gården Godager. Generasjonsskiftet skjedde i 2016, og høsten 2017 bygde paret en ny laftet driftsbygning til ammeku.

«Det var godt å få buskaper i hus den 26. november i fjor», sier Per-Joar. «Da var det både kaldt, vått og klinete ute, og god dyrevelferd er en viktig nøkkel for å lykkes med husdyrproduksjon. Vi kjøpte inn dyr og har bygd opp besetning siden vinteren 2016, slik at den nye lafta driftsbygningen kunne fylles med ammekyr og ungdyr med en gang. Fra før hadde vi en sauebesetning som vi tok med oss fra småbruket vi flytta fra». Både Per-Joar og Anne-Lene er godt kjent med husdyrproduksjon både som avløsere, kyllingplukkere og gjennom egen drift.

«Da vi overtok Godager ønsket vi å utnytte de ressursene som gården har, og basere videre drift på disse. Gården ligger i et område som egner seg best til grasproduksjon og grovføretende husdyrproduksjon. Den består av 69 daa fulldyrka jord, 35 daa innmarksbeite, 109 daa skog og 13 daa annet areal. I tillegg er det inngått avtale om leie av 221 daa fulldyrka jord, 70 daa innmarksbeite, 360 daa skogsbeite. Beliggenheten og arealene setter en begrensning for hvor stor besetning som er aktuell å ha, og vi har derfor bygd fjøset for 40 ammekyr med salg av kalver når de er sju mnd. Vi har med andre ord ikke lagt opp drifta for å utnytte pristillegget for produksjon av kjøtt over 350 moh. Dette har vi gjort bereg-

Foto: Gerd Lodden Solberg

ninger på, og vi har hatt god dialog med driftsplanlegger» forteller Per-Joar. I tillegg til ammekua skal grovførproduksjonen og beitearealene også holde til 180 vinterføra sauer. På gården var det fra før driftsbygninger til sauene. Det var ingen bygning for storfe. På eiendommen var det ei nesten ferdig opparbeidet tomt, som i sin tid var påtenkt til hus for pelsdyr. «Denne tomten tenkte vi kunne passe godt til å bygge en driftsbygning for storfeproduksjonen på», forteller de. «Her var det mulighet for å få tilgang til både strøm og vann». Det ble gjort avtale om kjøp av tomta. «Vi hadde begge et ønske om å sette opp en driftsbygning i tre», sier Anne-Lene, og med god hjelp fra Byggeråd Team Storfe, Nortura og tegninger fra Arka tok det ikke lang tid før planene om et slippplafthus var klare.

Anne-Lene forteller videre at de valgte å bruke Løten Bygdesag som leverandør av slippplafth. Løten Bygdesag produserer tømmer til slippplafth i 6" og 8". Slippplafth er en kjøpp og enkel byggemetode hvor det lages ferdige veggelementer på saga. Dette gir en kort og enkel byggeperiode. «I løpet av tre dager var fjøskassa på plass», forteller Per-Joar. «Før den tid hadde vi mange romantiske kvelder med å jevne ut masse og pukk på tomten før betongarbeidet kunne gjøres», konstaterer han. Det ble en hektisk høst, men etter tre måneder var fjøset på plass og tatt i bruk.

Både Anne-Lene og Per-Joar er godt fornøyd med det nye fjøset i slippplafth. Det er trivelig og lettstelt og gir en god oversikt over dyra. Innklima i fjøset er godt, selv om vinteren har vært kald. Det er moro at de unge bøndene går foran og viser vei, og Landbruker'n gratulerer med nytt bygg og ønsker lykke til med produksjonen.

Foto: Løten Bygdesag

Eksempel på Slippplafth fra Løten Bygdesag

Fakta om fjøset:

- Fjøset er 15,8m x 41,2m, gjødselkum 1890 m³
- Temperert lettisolert hus med mekanisk ventilasjon
- Slippplafth i vegger, og takstoler i trekonstruksjon, med mønt himling
- Løsningen gir mulighet for utvidelse i lengderetning senere
- 48 liggebåsplasser til ammekyr og kviger
- Tett gulv med gjødselskrape
- Fødebinger og kalvegjemmer med tett gulv, gummimatter og flis
- Eteplasser til alle dyra med fanghekk

Brannsikkerhet, beredskap og forebygging i landbruket

Av **RINGSAKER BRANNVESEN**

Av **ANDREAS KARLSEN**
Ringsaker landbrukskontor

Ringsaker Brannvesen har fokus på brannsikkerhet og forebygging i landbruket, og var i februar invitert til et møte på Landbrukssentret på Rudshøgda i regi av Veldre Bondelag som en del av Bondelagets prosjekt «Tryggere Sammen». Det er et prosjekt utviklet av Norges bondelag, tilrettelagt for bruk i opplæringsamlinger i regi av bondelagets 540 lokallag. Utgangspunktet for Ringsaker Brannvesen er en liten omskrivning: «tryggere sammen med brannvesenet».

Det mest konkrete resultatet av nevnte møte med Bondelaget var at brannvesenet avtalte et nytt møte på brannstasjonen, for å få tilpasset bøndenes beredskapsplanverk til brannvesenets innsatsplaner for de enkelte gårdsbruk, slik at man får delt informasjonen i langt større grad enn tidligere. For brannvesenet er

Foto: Ringsaker Brannvesen

det viktig å få oversikt over de mest kritiske brannobjektene (les de største driftsbygningene) i landbruket, for å kunne ha planer for hvordan man går inn med innsatsen hvis det verste skulle skje.

Brannvesenet er en del av det sivile beredskapsapparatet, og jobber med forebygging og beredskap også på andre områder enn brannvern og brannbekjempelse. De klima-

tiske forholdene som ser ut til å endre seg mot mer ekstremvær og store nedbørsmengder. Der eksempelvis de store snømengdene i vinter, gjør at brannvesenet må se på behovet for å planlegge for en flomsituasjon, og at bøndenes beredskapsressurser må kartlegges og ligge klart hvis og når flommen kommer.

Flom er et naturfenomen som er vanskelig å forebygge, men bøndene kjenner sitt eget område og de områdene de benytter til sin drift. De har derfor den beste lokale kjennskap til der problemene vil oppstå, slik at de selv kan forsterke flomvern, eller melde behov til kommunal virksomhet som kan bistå med forberedelsene.

Brannvesenet i Ringsaker er svært positive til prosjektet «Tryggere sammen» og oppfordrer alle til å gå på internett og søke kunnskap om det. Man finner mer informasjon på <http://www.tryggeresammen.no>

Dersom noen bønder ønsker tilsendt en mal for innsatsplan er det bare å ta kontakt med brannvesenet.

Kornbønder fra Hedmarken på «Kornskole» for å høste ny kunnskap

Av **ØYVIND HÅLAND**
Ringsaker landbrukskontor

Det har i vinter blitt avholdt «Kornskole» for kornbøndene på Hedmarken i regi av landbrukskontorene på Hedmarken. Målet for kurset var å øke den grunnleggende kunnskapen om korndyrking, med fokus på god agronomi og dyrkingsteknikk, som et ledd i Fylkesmannen i Hedmark sin satsing for økt kornproduksjon i Hedmark.

Det var 32 bønder som meldte seg på kurset, og deltakelsen gjennom de fem kurskveldene har vært veldig bra. Temaene som har blitt gjennomgått har dekket de viktigste aspektene i kornproduksjonen, fra planlegging og valg av kornsorter, arbeid ute på åkeren, til høsting og tørking. Foredragsholderne ble hentet inn fra flere hold, så det har vært ting å lære for både nye og mer erfarne kornprodusenter. Kurskveldene har blitt avholdt vekselvis på Blæstad og på Rudshøgda, for å imøtekomme hele distriktet.

Vi har pratet med Hans Frithjof Medlien, som er en av deltakerne på «Kornskolen». Han meldte seg på «Kornskolen» for å lære mer om kornproduksjon og for å holde seg oppdatert på kunnskap han innehar i dag. Han ønsker å satse videre på korn i sin gårdsdrift og spesialisere seg på dette, for dette er en produksjon som interesserer han. Til daglig er han heltidsbonde i Moelv, med en variert gårdsdrift som omfatter såkornproduksjon, grasproduksjon, ammeku- og kombinert svinproduksjon. De temaene Hans Frithjof synes var mest interessante på kurset var jordartene og deres sammensetning, næringsbehov i jorda, gjødsling og dyrkningsøkonomi. Dette er ting som er viktige å ha med seg for å lykkes godt i kornproduksjon, og derfor viktig å få faglig påfyll av med jevne mellomrom. Samtidig som «Kornskolen» har gitt faglig påfyll, har den også gitt muligheter til å møte kolleger og å utveksle erfaringer med dem. Dette setter Hans Frithjof pris på. Kunnskapen og erfaringene fra «Kornskolen» tar han med inn i den nye vekstsesongen som nå står for tur. På spørsmålet om han

Foto: Øyvind Haland

vil anbefale andre å melde seg på «Kornskole» ved en senere anledning, svarer han bekrefteende; «Ja, dette må dere fortsette med!».

Nå gjenstår en markvandring i juni, der kursdeltakerne skal ut på åkeren og se på det de har vært igjennom teoretisk innendørs i vinter. «Kornskolen» har blitt ett vellykket opplegg som det er aktuelt å gjenta og bygge videre på ved en senere anledning.

Bruk av plantevernmidler

Av **STIG RUNE HERBRANDSEN**
Mattilsynet

En ny sesong står for døren. I den forbindelse ønsker vi å minne om noen viktige punkter ved bruk av plantevernmidler. Mange er flinke og har alt på stell når vi er ute på stikkontroller. Vi ser imidlertid at avvik på enkelte punkter går igjen, spesielt oppbevaring av gamle og utgåtte midler som skulle vært levert inn. Fokus på integrert plantevern og beskyttelse av vannmiljø og dokumentasjon på dette er noe vi kommer til å legge mer vekt på framover.

Autorisasjonsbevis

Alle som kjøper og bruker yrkespreparater skal ha norsk autorisasjonsbevis for plantevernmidler. Den som sitter og sprøyter må ha bevis. Det holder ikke at en som har bevis blander sprøyta og en uten bevis kjører ut. Har du ansatte fra andre EØS-land kan disse

Foto: Andreas Karlsen

få norsk autorisasjonsbevis. De må dokumentere tilstrekkelige norskkunnskaper ved å gjennomføre og bestå teoretisk del av norsk autorisasjonskurs. Den praktiske delen av autorisasjonskurset må de ha gjennomført i Norge eller et annet EØS-land.

Oppbevaring og behandling av plantevernmidler

Alle yrkespreparater skal oppbevares i eget avlåst skap eller rom. Det må ikke oppbevares annet enn plantevernmidler og eventuelt andre kjemikalier, inkludert flytende gjødselblandinger, i skapet eller rommet.

Plantevernmidler som ikke skal benyttes og tomemballasje som ikke er rengjort, skal leveres til godkjent mottak for farlig avfall. Emballasje som er rengjort i tråd med rettleidingen på etiketten, kan leveres som vanlig avfall.

Plantevernjournal:

Ved all bruk av yrkespreparater er det krav om dokumentasjon. Kravet til dokumentasjon er tredelt.

- **Sprøytejournal;** navn på plantevernmiddelet, tidspunkt for behandling og dosen som er brukt, samt området og veksten som plantevernmiddelet ble brukt på. Sprøytejournal skal oppbevares i minst tre år.
- **Journal for integrert plantevern;** hvilke vurderinger som er gjort, eventuelle prinsipper som er anvendt, og en begrunnelse for valgene som er tatt ved bruk av yrkespreparater. Dette skal dokumenteres skriftlig.

- **Journal for beskyttelse av vannmiljø;** enhver som anvender plantevernmidler i nærheten av vannforekomster har plikt til å iverksette hensiktsmessige tiltak for å redusere risikoen for forurensning av vann, og skal føre og oppbevare journaler over hvilke tiltak som er truffet.

Avstand til vann

Minste avstand til overflatevann ved spredning av plantevernmidler er tre meter dersom ikke annet er angitt på plantevernmidlets etikett. Enkelte midler har avstandskrav på over tre meter, bl. a. Reglone. Det er forbudt å bruke spredeutstyrets pumpe til å fylle vann direkte fra vassdrag.

Funksjonstest

Åkersprøyte, tåkesprøyte, jordbærbommer og spredeutstyr med total bomlengde på over tre meter skal funksjonstestes minst hvert femte år. Fra 1. januar 2020 gjelder krav til funksjonstest minst hvert tredje år.

Oversikt over funksjonstestere finnes på www.mattilsynet.no

Plantevernmidler skal kun benyttes i henhold til godkjent bruksområde og dosering. Les etikett. Oversikt over godkjente plantevernmidler finner du under planter og dyrking/plantevernmidler på www.mattilsynet.no

Vi ønsker alle en god sesong. Har du spørsmål rundt bruk av plantevernmidler, kontakt oss på telefon 22 40 00 00.

Overvåking av skrapesjuka/kugalskap (TSE)

Av **LINE GERTRUD LUNDSTEIN**
Mattilsynet

Mattilsynet driver fortsatt overvåking av smittsom kugalskap hos storfe, en tilsvarende hjernesjukdom hos oppdrettshjort og av skrapesjuka hos småfe.

Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer gir dyreholder plikt til å melde fra til oss når storfe eldre enn 24 måneder, hjort eldre enn 12 måneder og småfe eldre enn 18 måneder dør eller blir avlivet i dyreholdet. Dette gjelder uansett dødsårsak. Selv om risikoen for smittsom kugalskap er vurdert å være svært lav i Norge, er det fortsatt viktig å overvåke sjukdommen ved å ta prøver av døde dyr, for å dokumentere sjukdomsfrihet.

Den nye dyrehelseforskriften som kommer, åpner blant annet for å kunne selge småfe over fylkesgrensene på Østlandet, på noen spesifikke vilkår. Ett av vilkårene er at virksomheten oppfyller varslingsplikten sin, ved å melde fra til Mattilsynet om alle døde småfe over 18 måneder.

Melding om døde dyr gjøres så raskt som mulig, og kan gjøres elektronisk via Mattilsynets Skjematenester på www.mattilsynet.no eller på telefon 22 40 00 00. Det er fint hvis dere melder fra uansett, så lar dere oss vurdere om det er egnet å ta prøve av dyret i forhold til forråtnelse eller kulde og frost.

Foto: Andreas Karlsen

Kulturminneplan – Stange kommune

Av **LINE FROGNER ORRE**
Stange kommune

Foto: Line Frogner Orre

Stange kommune er i gang med å utarbeide en kulturminneplan. Det overordnede målet er å styrke kulturminnevernet i kommunen, opplyse og bevisstgjøre befolkningen om vår kulturarv og hva vi har, samt å fremme verdiskapende bruk av kulturminner.

De fleste kulturminner fra nyere tid er bygnin-

ger og det kulturlandskapet de er en del av. Dette gjelder særlig for Stange, med et nasjonalt anerkjent kulturlandskap med spor av menneskelig aktivitet datert helt tilbake til steinalderen. Stange kommune er uenkelig interessant i et kulturhistorisk perspektiv med sine gamle jordbrukstradisjoner, skogbruksmiljøer, tidligere industriminne, husmannsplassene og den avgjørende lokaliseringen av jernbanen i 1880.

Mange kulturminner forsvinner hvert år. Bygninger blir bygget om, revet eller dårlig vedlikeholdt. Det er nødvendig å huske på at kulturminner er ikke-fornybare ressurser, og vil aldri kunne gjenskapes om det ødelegges. Det er derfor ønskelig fra kommunens side at utvalgte kulturminner som enten er unike, som sier noe om vår kulturhistorie eller som sier noe om hvem vi er og hvor vi kommer fra, tas godt vare på og forvaltes bærekraftig slik at også fremtidige generasjoner vil få oppleve den.

Helt konkret innebærer planarbeidet å inn-

hente og systematisere informasjon om verdifulle kulturminner gjennom omfattende registreringer. Intensjonen er å få oversikt over hva vi har, og å synliggjøre dette for folk gjennom bruk av kart, bilder og tekst. Deretter gjøres det vurderinger av utvalgte kulturminner som kommunen kan ønske å verne i varierende grad.

Kulturminneplanen skal utarbeides som en kommunedelplan etter plan- og bygningsloven. Det betyr at planen skal legges ut på høring, og at kommunen sitter igjen med en informativ og juridisk styrende plan som forankres politisk. Dette vil styrke kommunens kulturminnekompetanse og gi mer forutsigbar behandling i møte med kulturminner. Ved å styrke kommunens kompetanse på området vil det også bli lettere å bistå grunneiere og private rundt tema om bevaring, ombygging, restaurering, bruk eller rivning av verneverdige bebyggelse.

Kommunen håper at planen skal være ferdig utarbeidet og vedtatt i begynnelsen av 2019.

Kulturminneplan – Ringsaker kommune

Av **GERD LODDEN SOLBERG**
Ringsaker landbrukskontor

Ringsaker kommune har nå vedtatt sin første plan for kulturminner og kulturmiljøer. Kommunens målsetting med planarbeidet har vært å få en god oversikt over kulturminneverdiene i kommunen, slik at planen kan gi grunnlag for bedre forvaltning av eiendommer, bygninger og anlegg. Herunder å redusere tap eller svekkelse av viktige kulturminneverdier som følge av økende utbyggingspress eller manglende bruk og nedleggelse. Dessuten er det ønskelig å kunne formidle Ringsakers historie i kortform, ved å omtale og vise et utdrag av kommunens kulturminner og kulturmiljøer - minner som forteller om hverdag og fest, om hvordan folk i kommunen har levd opp gjennom tidene. Minner som fortjener å leve videre.

Planen viser noe av det kommunen har å by på av kulturminner. Siden omfanget av kulturminner er stort og mangfoldig, har en valgt å prioritere og tematisere kulturminneplanen til å omfatte kulturminner og kulturmiljøer knyttet til:

Foto: Ringsaker kommune

Vikerødegården

- Byer og tettsteder
- Naturressurser med prioritet på landbruket
- Seterbebyggelse
- Ferdsel og kommunikasjon
- Industri- og håndverk/tekniske kulturminner
- Andre viktige kulturminner

Med planen er det lagt et grunnlag som kan bidra til å øke bevisstheten og å synliggjøre kulturminneverdiene i kommunen på en bedre måte, og at det vil bidra til økt motivasjon for bevaring gjennom aktiv bruk.

Du kan finne planen på nettsiden til Ringsaker kommune.

Beiteressurser i Furnes og Veldre

Av **GERD LODDEN SOLBERG**
og **SIGRUN SIGURJONSDOTTIR**
Ringsaker landbrukskontor

Prosjektet «Innmarksbeiter som ressurs for økt kjøttproduksjon i Ringsaker» hadde som formål å øke tilgangen til beiteareal for storfe nede i bygda, og øke produksjonen på eksisterende beiteareal. Kartleggingen i prosjektet viser at det er store beiteressurser tilgjengelige dersom grunneier og husdyreier klarer å koordinere og samarbeid om utnyttelse av beitearealene, og at foruttaket på arealene kan økes.

Resultatene fra kartleggingen av beiteressurser i Furnes og Veldre viser at en stor del av innmarksbeitearealet er i god tilstand, men at det er synlig tegn på at en del arealer er i ferd med å gro igje. Noen areal er helt gjengrodd. Ut ifra resultatene ser en at opprettholdelse av gode innmarksbeiter må være en kontinuerlig prosess hvor beiting, skjøtsel og vedlikehold av gjerder inngår. Videre viser resultatene at det er potensiale for å øke foruttaket.

Oppsummert vil tiltak som holder innmarksbeitearealene i god drift være avgjørende for at disse skal være en ressurs for kjøttproduksjonen i Ringsaker. Med riktig innsats er det langt enklere å vedlikeholde et eksisterende innmarksbeite enn å etablere nye beiter. Videre vil det også være en del forvaltningsmessige tiltak som kan gjøres, samt sikre utnyttelse av areal gjennom nye fellesbeiteområder. Det jobbes videre med tiltak.

Aktuelle tiltak for å opprettholde gode innmarksbeiter

- Tilpasse beitetrykket på den enkelte teig med tanke på antall dyr, tidspunkt for å slippe dyra på beite og varigheten dyra bruker på innmarksbeite.
- Innmarksbeiter må brukes. Det bør avstedkomme flere avtaler mellom eier av ledig beiteareal og husdyrbruker, som har beitedyr og behov for å utvide beitearealet.
- Vedlikehold og skjøtsel av beitene må utføres.

Det bør arbeides fram løsninger som gjør det lettere å utnytte mindre teiger med innmarksbeiter, for eksempel:

- Inngjerding av innmarksbeiter sammen med fulldyrka jord eller skogareal.
- Finne gode løsninger som gjør det lett å flytte dyra mellom innmarksbeiter.
- Vurdere sammenslåing med naboens beiteareal.
- Utvide mindre teiger innmarksbeiter ved å

Foto: Andreas Karlsen

omdisponere inntilliggende lauvskog til innmarksbeite.

Forvaltningsmessige tiltak for å hindre at for stor andel innmarksbeitearealer forfaller og går ut av drift som produktivt areal

- Økt fokus på driveplikten av innmarksbeiter (jordlovens § 8).
- Før godkjenning av nye innmarksbeiter bør det foreligge en plan for hvordan beitene skal utnyttes.
- Opprette en «beitebank» som kan gi en oversikt over beiter som trenger beitedyr/beiter for utleie.
- Det må skapes en god kultur for å leie ut innmarksbeiter, og det bør utarbeides forslag til leieavtaler som kan benyttes.
- Det bør i en tidlig fase vurderes aktiv skogplanting på innmarksbeiter som ikke lengre skal benyttes til beitedyr.
- Det bør markeres i gardskart med en egen fargekode hvilke areal som er omdisponert fra innmarksbeite til skog.

- Gi mulighet for å benytte SMIL-tilskudd til gjerding o.l. dersom det inngås leieavtale på 10 år.

Samarbeidstiltak mellom grunneiere. Muligheter for å opparbeide større fellesbeiter nede i bygda

- Se på utvalgte områder som er registrert i kartet, og eventuelt vurdering av andre egne arealer.
- Få til samarbeid mellom grunneier, samt avtaler om bruk og vedlikehold.
- Undersøke muligheter for finansiering av et prøveprosjekt for å etablere større fellesbeiter nede i bygda. Prosjektet bør inneholde tilskudd som dekker kostnader til gjerding, grøfting og rydding, samt prosjektleidelse.

Et temakart for beiter i Furnes og Veldre finnes under "kartportalen" på kommunens hjemmeside.

Beitebruksplan for Romedal og Stange almenninger

Av **HEGE G. OTTINSEN**
Hedmarken landbrukskontor

Romedal og Stange almenninger har store utmarksressurser på til sammen 370 000 daa. Beiterett/seterrett er en viktig rettighet for de bruksberettigede. Det er et ønske at beiteressursene skal utnyttes basert på mest mulig kunnskap og med hensyn til andre brukerinteresser i almenningene. Ettersom det er gjort en vegetasjonskartleg-

ging av området, og beitedyrene er brukt i en doktorgradsavhandling som har sett på storfes beiteatferd i skogen, er det mye nyttig informasjon som kan være med som grunnlag i en beitebruksplan. Romedal og Stange almenninger har derfor søkt Fylkesmannen i Hedmark om tilskudd til beitebruksplan gjennom ordningen Utretnings- og tilretteleggingsmidler. Det er innvilget tilskudd for å få utarbeidet en beitebruksplan og denne skal være ferdig ila. mars 2019.

Hvor godt kjenner du økosystemet du dyrker plantene dine i?

Av ØYVIND HÅLAND
Ringsaker landbrukskontor

Nå er det straks tid for våronn, og mange skal ut på jordene for å så og plante ulike planter og vekster. De fleste har god kunnskap om de ulike operasjonene som foretas på jordet, før frøet er i bakken og planta kan begynne å vokse. Men kjenner du egentlig til hva som skjer nede i matjorda, under det du ser på jordoverflata? Tenker du på dette når du sitter i traktoren og bearbeider jorda?

Matjorda er ikke bare jord, den er et eget økosystem. Det kryr av liv under jordoverflaten, som er med på å gi grunnlag for at plantene gror og vi kan høste gode avlinger. De fleste av disse organismene og mikroorganismene er så små at de er vanskelige, eller umulige, å se med det blotte øye. De er allikevel svært viktig for plantene.

Hvordan matjorda er oppbygd og hva den består av, er viktig å ha kjennskap til. Tar vi en nærmere kikk på god matjord, vil vi se at den har god grynstruktur, med avrundete jordklumper. Disse jordklumpene er aggregater som er klebrige og fester seg til røtter og andre aggregater og bygger jordstruktur. Mikroorganismene i jorda skiller ut stoffer som «lim» sammen små jordpartikler til større stabile aggregater. Uten disse mikroorganismene, vil grynstrukturen forsvinne og de gode egenskapene til matjorda svekkes. Tar vi en jordklump med grynete jord og dypper den i vann, vil vi se at den fungerer på samme måte som en svamp. Aggregatene i jorda trekker til seg vann

Foto: Andreas Karlsen

og lagrer det. På denne måten holder jorda på fuktigheten, mens den samtidig tillater at vann renner mellom aggregatene, når disse er mettet. Dette forhindrer anaerobe forhold, hvor rothårene blir stående i vann, og røttene og livet rundt får for lite oksygen.

På plantene på jordet, rundt selve planterota, er rhizosfæren. Dette området rundt rota har en tykkelse på om lag en millimeter, men på tross av størrelsen er det veldig stor aktivitet her. Opptil flere tusen ulike bakterier og sopper kan leve på planterota. Rota skiller ut organiske stoffer som mikroorganismene lever av. Til gjengjeld avgir mikroorganismene næringsstoffer som planta kan ta opp igjennom røttene. Dette samspillet mellom plantene og mikroorganismene i jorda er med på å gi bedre plantehelse og plantevekst, men det er ikke en selvfølge at det alle steder ligger til rette for det. Vannforhold, næringstilgang, mikroklima og pH er bare noe av det som er med på å avgjøre hvordan plantene og mikroorganismene trives i jorda.

Spretthaler, nematoder, jordlevende sopp og protozoer er viktige organismer i jorda. Disse har mange ulike egenskaper som er viktige for å sikre en god vekst hos planta. Felles for dem er at de omdanner og bryter ned dødt plantemateriale, samt at de sirkulerer og sprer næringsstoffer i jorda. I tillegg til disse har vi meitemarken, som virkelig er verdt å ta vare på. Marken spiser organisk og uorganisk materiale som blandes i fordøyelsen og som legges igjen som ekskrementer oppå og i jorda. Disse ekskrementene blir god næring for planterøttene og annet jordliv, i tillegg til at de er viktige byggesteiner for aggregatene i jorda. Meitemarken graver ganger i jorda som forbedrer luftvekslingen og dreneringen av vann. Gangvegene kan ha næringsinnhold som er dobbelt så høyt som jorda rundt, da marken bruker ekskrementer og slim for å lage disse. Derfor kan man ofte se planterøtter som vokser i gangene til meitemarken.

Jorda er full av liv som er med på å bidra til gode vekstvilkår for plantene. Dette livet er viktig å ta vare på. Det er ingen selvfølge at det er der. Før du setter i gang med forberedelsene til vekstsesongen vil jeg utfordre deg til å tenke igjennom hva du kan gjøre hos deg, på åkeren din, for å ta vare på livet i jorda og legge til rette for en positiv utvikling for organismene og mikroorganismene der nede. Kanskje kan du tilføre organisk materiale, drenere, så en annen kornsort, få til et vekstskifte – kanskje med nitrogenfikserende planter i, kjøre mindre på jordet eller redusere dekktrykket på traktoren? Det er ingen fasit, men det er mange gode tiltak man kan gjøre! Det anbefales alle å ta en titt på <https://www.agropub.no/publikasjoner/et-yrende-liv-rundt-planterottene>, hvor Reidun Pommeresche (Bioforsk Økologisk) har skrevet flere artikler om matjorda og livet i bakken.

Organisert beitebruk 2017

Av OLE FREDRIK DÆHLI
Ringsaker landbrukskontor

Av HEGE G. OTTINSEN
Hedmarken landbrukskontor

		Sluppet	Tapt	Tapsprosent
Romedal og Stange almenning	Sau og lam	2 203	224	10,2
	Storfe	507	2	0,4
Løten og Vang almenning	Sau og lam	5 286	271	5,1
	Storfe	657	0	0
Ringsaker	Sau og lam	17 226	1 025	5,95
	Storfe	1 881	2	0,11

Tilskudd til drenering

Av **OLE FREDRIK DÆHLI**
Ringsaker landbrukskontor

Av **ARILD B. WENNERSGAARD**
Hedmarken landbrukskontor

God drenering vil være avgjørende for å sikre matproduksjonen de kommende år, men er også et viktig ledd i å tilpasse jordbruket til klimaendringene som kommer med mer nedbør. Drenering vil redusere tap av næringsstoffer til vann på grunn av mindre erosjon, samt redusere tapet av klimagasser til luft. Drenering vil også bidra til mindre kjøreskader og jordpakking. Jorda blir raskere lagelig for jordarbeiding.

Foretak som eier eller leier jordbruksareal som tidligere er grøftet kan søke om tilskudd til drenering. For planerte arealer kan det i tillegg gis tilskudd til arealer som ikke tidligere er grøftet.

Tilskudd kan ikke gis der tiltaket medfører vesentlig skade for annen eiendom og naturmangfold, vesentlig fare for flom og vannforurensning eller fare for skade på automatisk fredete kulturminner. Tilskudd kan heller ikke gis der tiltaket er påbegynt før søknaden er behandlet.

Dobling av tilskuddet fra 2017

Dobling av satsene ble vedtatt i jordbruksavtalen for 2017 med virkning fra 1. juli 2017. Landbruksdirektoratet åpnet samtidig for at de som tidligere hadde en innvilget søknad kunne trekke denne og søke på nytt. Forutsetningen er at tiltaket ikke er påbegynt. Flere har benyttet denne muligheten og dratt nytte av de nye satsene.

Tilskudd til drenering av jordbruksjord, avgrenset til systematisk grøfting, profilering og omgraving, utgjør nå kr 2 000,- per dekar. Ved annen grøfting kan det gis kr 30,- per løpemetre grøft, begrenset oppad til kr 2 000,- per dekar. Det sistnevnte gjelder usystematisk grøfting og uttrekker, enten de er åpne eller lukkede.

Søknaden

Søknaden skal sendes til kommunen der arealet som skal dreneres ligger. Det skal søkes på eget skjema. Med søknaden skal du også levere plan for drenering med kart, og

beskrivelse av tiltaket, samt miljøvurdering av tiltaket. Når tiltaket er utført skal dreneringsarbeidet dokumenteres med faktisk kart. Nødvendige skjemaer finner du på hjemmesiden til Landbruksdirektoratet. Søknadsfristen er løpende.

Ved spørsmål om ordningen og innsending av søknad om tilskudd, ta kontakt med:

Ringsaker:

Ole Fredrik Dæhli – 969 42 071

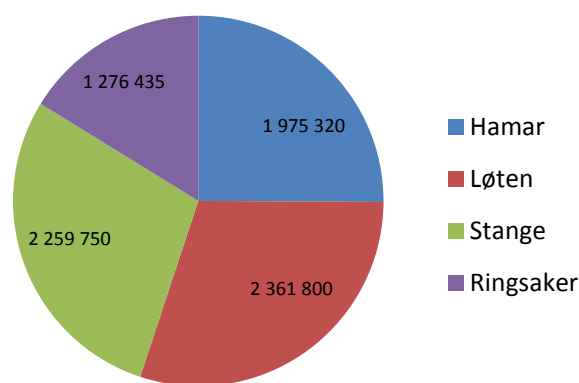
– ofd@ringsaker.kommune.no

Hamar, Løten, Stange:

Arild B. Wenersgaard – 62 56 24 27/924 66 791

– abw@stange.kommune.no

Kommunevis innvilgning av tilskudd (kr) til drenering i 2017

Effektiv grøfting på Helgøya

Av **OLE FREDRIK DÆHLI**
Ringsaker landbrukskontor

Det er senhøsten 2017, kjølig og lytt. På Helgøya brummer det et nytt og stort «monster» med Catmotor på 380 hk. Det er en grøftemaskin på 30 t med brede belter som griper ned i telen. I full jobb trenger den 30 l diesel i timen. Maskinen er gps-styrt og drar en plog ned på 90 cm dybde samtidig med at rør på kveil med filter legges. Grøftedybden er laserstyrt og maskinen legger filterrør på riktig dybde og fall i en fart av 3 - 4 km/t. Der en før klarte å grøfte 400 m/dag klarer grøftemaskinen 5 km/dag. Er det veldig bløtt kan en sette på ekstra gripesko på beltene.

Poul Stabo-Eeg skal grøfte 260 daa av leiejorda si. Jorda har en teleskorpe på ca. 10 cm og det er steinrik jord. Slik steinrik jord har ikke maskinen, som er en av to grøftemaskiner av denne typen i landet, gått i før. For å sikre seg mot jordfast stein kjøres grøftestrekningen først med

plogen nede slik at en eventuelt kan ta opp store steiner. Etter det er undersøkt for jordfast stein snus maskinen og legger rør i den opprivede grøfta. Fører av maskinen, David Landsverk, senker ned hydrauliske armer hvor flere kveiler med filtrør fylles på uten at grøftemaskinen blir heftet og kan gå jevnt og trutt i samme fart. To personer graver ned på samlegroftene med skuffegraver slik at det er klart til grøftemaskinen kommer. En person sørger for å fylle på kveiler med rør og koble sammen rørene.

Ved avsluttet grøfting var det grøftet 260 daa på 8 dager, selv om grøfteplogen måttet sveises og repareres p.g.a. stor slitasje underveis. 36 000 meter med rør har blitt lagt ned. Tiltaket var kostnadseffektivt. Tilskuddet til drenering ble utbetalt straks grøftingen var utført. Til våren kan Poul pløye rett over den nygrøftede jorda, eventuelt slodde en tur og svanse stein først.

Det ser ut til at klimaendringer kan gi oss mer nedbør og bløtere forhold under våronn og innhøsting. Den nygrøftede jorda blir tidligere og

Foto: Ole Fredrik Dæhli

jevneren laglig. Faren for pakkeskader er redusert og en kan starte tidligere med våronna. Bløthull hvor det kun vokser ugras er drenert bort. Det danner grunnlag for mere effektiv våronn og drift gjennom vekstsesongen, reduserer faren for jordpakking, gir bedre jordstruktur, større avling og lettere innhøsting. Det blir et mere klimavennlig jordbruk, og gir grunnlag for et bedre økonomisk utbytte for bonden. Landbruker'n har fått forståelsen av at entreprenøren gjerne kommer tilbake til Hedmarken hvis det skal grøftes større arealer.

Floghavrekart for Ringsaker

Av **STEIN INGE WIEN**
Ringsaker landbrukskontor

Floghavre er et ugras som er vurdert som så skadelig for norsk komdyrking at det er underlagt egen forskrift. Floghavre gjør skade ved å konkurrere med kulturplantene om næring, lys og vann.

Mye floghavre i åkeren fører derfor til redusert avling, mer bruk av plantevernmidler og økte kostnader. Floghavre vil også kunne medføre ulike begrensninger på drifta. Det er forbudt å spre floghavre og den skal bekjempes med tanke på å hindre spredning av ugraset. Mattilsynet fører tilsyn og kan fatte vedtak for å gjennomføre bestemmelsene i forskrift om floghavre.

Mattilsynet er ansvarlig instans for et offentlig register over landbrukseiendommer med floghavre (floghavregisteret). Dette registeret har ikke vært lett tilgjengelig for hverken eiere, brukere, entreprenører eller andre som har eller bør ha interesse av dette. I samarbeid med Mattilsynet og Fylkesmannen i Hedmark har vi nå fått synliggjort eiendommer som er registrert i floghavregisteret på Ringsaker kommunes kartside.

I Ringsaker er det 328 eiendommer i floghavregisteret. Disse har fått rød farge i floghav-

rekartet. På grunn av at registrering av floghavre er på eiendommen, har også skogareal foreløpig fått samme farge.

Det er to hovedgrunner til at vi har valgt å gjøre registeret mer tilgjengelig:

- **Vasking av registeret.** Det ligger helt klart eiendommer i registeret som bør kunne frierklæres på lik linje med eiendommer som burde vært i registeret. Det er viktig at registeret er mest mulig korrekt. Med dette vil det bli enklere for hver enkelt eier/driver å gjøre seg kjent med hva som er registrert på eiendommen.
- **Redusere spredning.** Det er stor andel jordleie, mye leiekjøring, halmtransport, graving og annen aktivitet på og mellom eiendommer som medfører fare for spredning. Dette er vesentlig, ikke minst med tanke på dagens og fremtidens såfrøproduksjon. At alle aktører enkelt kan gjøre seg kjent med hvilke eiendommer som er i registeret er positivt. Det er imidlertid viktig å vite at det kan være floghavre på eiendommer som ikke er meldt inn i registeret.

Vi ønsker at gårdbrukere i Ringsaker skal gå inn på kartet og være med på å forbedre registeret både ved å melde inn eiendommer som er utelatt og be om frierklæring der det er aktuelt. Dersom det er spørsmål eller andre innspill vedrørende noe av dette så ta kontakt med landbrukskontoret.

Kontroll og meldeplikt

Etter [forskrift om floghavre](#) § 6 skal du som driftsansvarlig for en landbrukseiendom sørge for årlig floghavrekontroll på all dyrket jord unntatt flerårig eng. Ved kjennskap til eller mistanke om floghavre, skal du straks melde fra til kommunen, jf. § 3. Meldingen skal følges av en planteprøve (se retningslinje) og registreringsskjema ved funn av floghavre som kommunen skal videresende til Kimen Sævalaboratoriet AS for diagnostisering.

Eier, når dette er en annen enn driftsansvarlig, kan også melde fra om mistenkelige planter. I slike tilfelle er det avgjørende at det ved innmelding av planteprøven opplyses om hvem som er driftsansvarlig. Dette fordi det er den driftsansvarlige som i henhold til forskriften er pålagt plikt til å bekjempe floghavren mm.

Forskrift om floghavre § 7 stiller krav om at du som driftsansvarlig bekjemper floghavre på hele eiendommen. På areal som grenser mot dyrka mark på naboeiendom, veier og åpne vannveier, skal du holde et 20 meter bredt belte helt fritt for frøbærende floghavreplanter. Også arealer som er utsatt for flom, skal du holde frie for frøbærende floghavreplanter. Luket floghavre må du destruere slik at floghavren ikke kan spres.

Hvordan komme ut av floghavregisteret

Når du som driftsansvarlig mener å ha utryddet floghavren på hele landbrukseiendommen, kan du varsle kommunen og be om offentlig kontroll det påfølgende året. Du skal da sende inn et skjema for offentlig kontroll til kommunen. Dersom det ved offentlig kontroll i vekstsesongen, i to år på rad, ikke blir funnet floghavre, skal landbrukseiendommen fjernes fra det offentlige registeret.

Offentlig kontroll for å komme ut av registeret gjøres i vekstsesongen. Alt dyrka areal på landbrukseiendommen kontrolleres. På areal med tidligere funn av floghavre skal det dyrkes en lett kontrollerbar vekst (vårbygg eller vårhvete). Arealet må være kontrollerbart, og bør av den grunn ha minimalt med legde. Dersom arealet med tidligere funn ikke er kontrollerbart, vil kontrollen måtte utsettes til året etter. Eiendommen kan også fjernes fra det offentlige registeret dersom det de siste 10 årene har vært sammenhengende grasproduksjon på arealet med tidligere funnsted, forutsatt at det ved den offentlige kontrollen ikke blir funnet floghavre på eiendommen.

Mattilsynet har delegert myndighet til å utføre offentlig kontroll det første året til kommunen. Mattilsynet skal selv kontrollere det andre året.

Foto: Landbruksrådgivningen Agder

Vekstskifte i korndyrkingen

Foto: Andreas Karlsen

Av **ANNE MARTHE LUNDBY**
NIBIO Apelsvoll

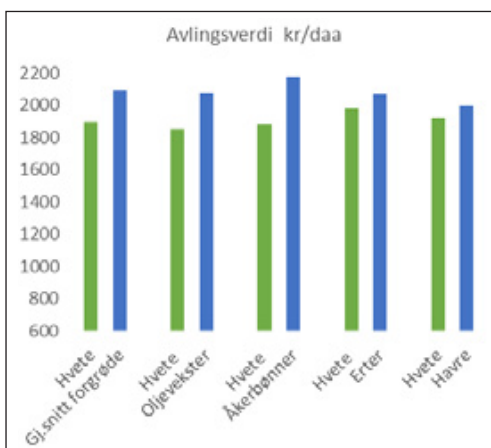
Vekstskifte betyr å veksle mellom ulike plantearter, slik at det ikke drives ensidig korndyrking på samme skifte over lang tid. Andre vekster i omløpet vil ha positiv effekt på avling og kvalitet, og dermed også ofte på økonomien. Et godt vekstskifte kan redusere sjukdomssmitte, forbedre næringstilgangen og jordstrukturen. Andre arter enn korn i omløpet kan også være gunstig med tanke på ugrasbekjempelse, moldinnhold, mikrobiologisk aktivitet i jorda og skadeinsekter.

Aktuelle vekster i omløpet med korn er vårrybs, vårraps, erter og åkerbønner. Havre er også viktig i vekstskifte med mye bygg og hvede. Flerårig eng, poteter og grønnsaker er også gode vekstskifter. Mulighetene man har for vekstskifter avhenger blant annet av veksttid og jordart.

Mange aktuelle vekster har planterester som er mer nitrogenrike enn kornhalm, og vil derfor bidra til neste års næringsforsyning. Erter og åkerbønner, samt kløver, har i tillegg evnen til å fiksere nitrogen ved hjelp av bakterieknoller på røttene. Raps og åkerbønner har evnen til å løsne jord på grunn av kraftige pålerøtter. Erter og åkerbønner er i tillegg en god proteinkilde.

Soppjukdommer er en vanlig årsak til avlingsnedgang ved ensidig korndyrking. I en forsøksserie fra 2011 til 2014 der en undersøkte effekten av ulike forgrøder på hveteeavling, ga ubehandlet hvede med sjukdomssanerende forgrøde avling på nivå med hvede etter hvede med full dose soppbekjempelse. I gjennomsnitt ga sjukdomssanerende forgrøder en merverdi av hveteeavlingen på 180 kr/daa (14 %) i gjennomsnitt for alle felt og år.

Fra 2013 til 2017 er det utført flere forsøk der man har sett på forgrødeeffekten. Figuren viser parvise sammenligninger av hvede etter hvede, og hvede med annen forgrøde. I gjennomsnitt har en oppnådd 9 % høyere hveteeavling enn for hvede etter hvede, noe høyere hektolitervekt, noe høyere proteininnhold, og en merverdi på hveteeavlingen på litt under 200 kr/

Figuren viser avlingsverdier i kr/daa ved ulike forgrøder sammenlignet med hvede etter hvede.

daa. Her er forgrødene behandlet mot sjukdommer slik som resten av skiftet. Verdien for erter og havre er i disse forsøkene mindre og mer usikre enn for oljevekster og åkerbønne. Verdien varierer mye fra felt til felt. Havre og erter har ikke grove pålerøtter, slik som raps og åkerbønne, og har nok ikke evnen til å løsne jorda på samme måte. Planterestene til havre bidrar ikke med nitrogen på lik linje med planterestene fra oljevekster og belgvekster.

I dag dyrkes det oljevekster og belgvekster som erter og åkerbønner i begrenset omfang i Norge. Noe av årsaken er at sortene som er tilgjengelig på markedet i dag er seine, og mindre tilpasset norske forhold. Det jobbes kontinuerlig med å finne nye tidlige sorter som kan utvide dyrkingsområdet. NIBIO har flere prosjekter rundt dyrking av olje- og proteinvekster, blant annet BRA-KORN og FoodProFuture.

Les mer om vekstskifte i veilederen fra NIBIO.

Referanser:

- Abrahamsen, U. 2018. Forgrødevirkning av havre, oljevekster, erter og åkerbønne. NIBIO BOK 4 (1) «Jord- og Plantekultur 2018» s.118-122..
- Abrahamsen, U., Waalen, W., Brodal, G. 2016. Vekstskifte i korndyrkingen. NIBIO POP nr. 5, 2016.
- Abrahamsen, U., Brodal, G., Waalen, W. 2016. Virkning av ulike forgrøder på neste års avling av hvede. NIBIO BOK 2 (1) «Jord- og Plantekultur 2016» s.106-1011.

Nødfôring av rådyr i Ringsaker

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

Fra midten av februar og fram til 15.april er det godkjent ca. 60 plasser for nødfôring av rådyr i Ringsaker. I utgangspunktet skulle Mattilsynet godkjenne disse plassene. Ganske fort ble det klart at den mest effektive håndteringen av søknadene om nødfôring var å gi kommunen fullmakt. Kommunen rapporterer de opprettede plasser til Mattilsynet.

Veldre Viltområde, Furnes Grunneierlag, Helgøya Viltlag og Nes Grunneierlag finansierer og holder oppsyn med de fleste plassene. I tillegg har en rekke privatpersoner tatt det samme ansvaret for enkelt plasser i sitt nær-område.

På grunn av skrantesjuken ble fôring av hjortevilt forbudt i 2017. Denne vinteren med mye snø og kulde, har gjort det nødvendig å fôre rådyr. Det gis dispensasjon til dette i vårt område, siden skrantesjuken ikke er påvist her.

Illustrasjonsfoto: (fotograf ukjent)

Elgbeitetakst i Stange 2017

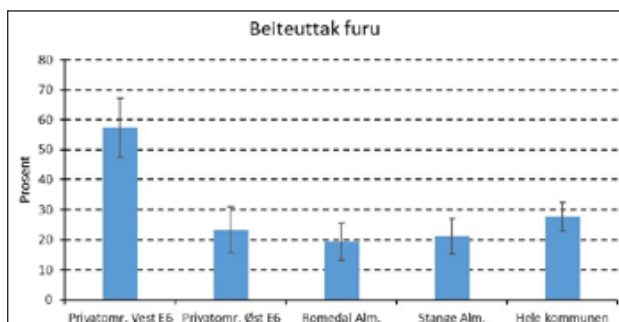
Av **BENT ROGER HEGG**
Hedmarken landbrukskontor

Mjøsen skog har i 2017 gjennomført elgbeitetaksering i Stange kommune. Det ble undersøkt 80 skogbestand fordelt på hele kommunen. Formålet med taksten var å få et overblikk over beitesituasjonen på skog etter vinteren 2016/2017 og registrere tidligere års beiting.

Stange har i sin viltforvaltning et mål om at elgbestanden skal stabiliseres på et nivå som er tilpasset beitegrunnlaget og hvor beitegrad (akseptert nivå på beitingen før fremtidig skogproduksjon blir redusert) er satt til maks 40 % for furu. Beitetakster brukes som styringsverktøy året før rullering av bestandsplaner for elg/hjort.

Resultat

Det registrerte beiteuttaket for hele kommunen viser et resultat for alle treslag som ligger godt innenfor målsettingen på maks 40 % beiteuttak. For delområdene er det bare privatområdet vest for E6 som hadde et kritisk høyt beiteuttak på ca. 57 % for furu. Sammenlignet med forrige takst fra 2014 har det vært en økning i beiteuttak for alle treslag utenom gran. Økningen gjelder i alle delområdene. Jaktlagenes registrering av sett elg (hentet fra hjorteviltregisteret) indikerer en svak økning i elgbestanden de siste par årene.

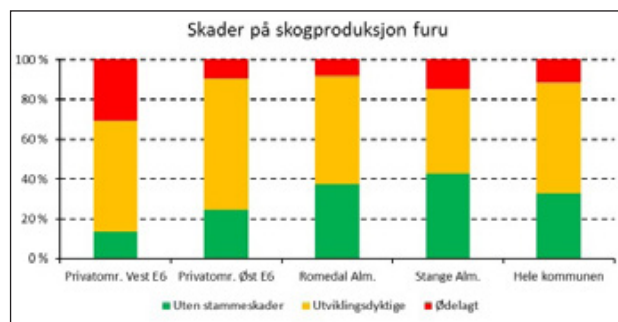
Beitegrad vinteren 2016/2017 for furu i prosent fordelt på ulike områder.

Foto: Tore Holaker

Stammeskader på furu forårsaket av elg – tidligere års beiting

For furu ble det i denne undersøkelsen funnet at 31 % av trærne er helt uten stammeskader. Stammeskader registreres for hele treet, slik at dette er å betrakte som akkumulerte verdier for skogbestandene, men stammeskader som er vurdert å ikke relatere seg til beiting (f.eks. frostskafer) er derimot ikke talt med. Prosentandelen av furutrær uten stammeskader varierer fra 13 % i privatområdet vest for E6 til 40 % i Stange almenning jfr. tabell.

Andel furutrær med og uten stammeskader.

Ny forskrift om beverforvaltning i Ringsaker

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

Illustrasjonsfoto (fotograf ukjent)

I henhold til den nye nasjonale beverforskriften skal beveren heretter forvaltes som småvilt. Kommunen skal ikke lenger godkjenne vald og det er ikke lenger krav om minsteareal. Kommunen skal ikke utstede fellingsstillatelser, og jegerne skal rapportere direkte til Statistisk Sentralbyrå sammen med småvilt rapporteringen.

Kommunen skal utforme målsetting for utvikling av bestan-

den. Videre kan kommunen i tråd med disse målsettingene, åpne for jakt i hele eller deler av kommunen gjennom egen forskrift. Kommunen kan sette kvote for årlig uttak, og kan også bestemme at jegerne skal rapportere fangsten til kommunen.

Konklusjonen er at det kan åpnes for jakt på bever i Ringsaker, og at det ikke er nødvendig å sette fellingskvote fra kommunens side. Kommunen vil likevel pålegge jaktrettshaver å rapportere til kommunen og gi opplysninger om felte dyr. Den nye forskriften for beverforvaltningen i Ringsaker skal opp til politisk behandling denne våren.

Bjørkeprosjekt i Mjøsområdet

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

Mjøsbassenget har trolig de beste forholdene både klimatisk og jordbunnsmessig for produksjon av kvalitetstømmer av hengebjørk eller lavlandsbjørk. Et nytt bjørkeprosjekt i Mjøsområdet så dagens lys i 2016. Det har også tidligere vært gjennomført prosjekter med fokus på bjørk i Ringsaker og andre kommuner rundt Mjøsa. Disse prosjektene har vært vellykket i den forstand at mange rene bjørkebestander er etablert. Det er også gjennomført skjøtsel i disse bestandene, men den siste innsatsen i form av tynning mangler i mange av dem. I tillegg har både sagbruk og høvleri med bjørk som hovedtreslag vært forsøkt. Det ble også i noen år levert hele vogner med finérbjørk til Finland på 1990-tallet. Det sier litt om potensialet. Kubikkmeterprisen for den beste tømmerkvalitet den gangen var drøye 800 kroner.

En av målsettingene denne gangen som tidligere, er å skifte ut gran med bjørk på råteutsatt skogsmark. I tillegg burde det være positivt å produsere råstoff fra flere treslag enn gran på aktuelle eiendommer. Omfanget av kambrosiluriske avsetninger fra Mjøsa og oppover til rundt 300 moh. er stort, og kalkinnholdet i denne jorda er høgt med tilsvarende høgt pH nivå. Dette er skogsmark på stort sett høgt bonitet som gir meget gode vekstforhold for skog. Granrotråte trives også godt i disse områdene,

og mange granbestand sliter med til dels alvorlige angrep av rotråte.

Når vi allerede har en del bjørkeskog på gang, er det viktig å få etablert virksomhet som foredler treslaget, slik at tidligere innsats ikke er forgeves og trærne blir til ved. Når det investeres må det også finnes avsetningsmuligheter for bjørketømmeret. Dette bør omfatte alt fra produkter som krever høy tømmerkvalitet til bruksområder som tåler lavere kvalitet. Dette vil øke den totale utnyttelsesgraden av tømmeret.

Prosjektet er igangsatt av skogeier Helge Hvoslef i Ringsaker. Fylkesmannen, med Torfinn Kringlebotn, og Ringsaker kommune, med Finn Sønsteby, har vært delaktige i prosjektet. Mjøsen Skog og Næringsavdelingen i Ringsaker kommune har bidratt med prosjektmidler m.m. Prosjektleder er Kunnskapsparken/Biosmia. *Prosjektet er forankret i følgende kommuner; Ringsaker, Hamar, Løten, Stange, Eidsvoll, Østre Toten, Gjøvik og Lillehammer.*

Foto: Velg Skog

Skogfond på nett

Av **BENT ROGER HEGG**
Hedmarken landbrukskontor

Skogfond på nett gir deg tilgang til å se din egen skogfondskonto. I tillegg til å følge med på innestående skogfondsmidler, historikk og bevegelser, kan man også sende refusjonskrav elektronisk til kommunen for behandling. For refusjonskrav som krever ekstra dokumentasjon fra skogeier (f.eks. kopi av faktura), er det mulig å legge dette ved i den elektroniske søknaden.

En enkel måte å få tilgang til skogfond på nett, er via Landbruksdirektoratets hjemmeside. Her kan du velge 'Se din skogfondskonto' i menyen til venstre på førstesiden.

Tilskuddsmidler til klimatiltak i skog for 2018

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

Retningslinjer og tilskuddssatser for klimatiltakene er like for alle kommunene. Det gis tilskudd til klimatiltakene tettere planting og suppleringsplanting. Ved nyplanting gis det 80 % tilskudd til skogeier for inntil 50 planter/daa som plantes utover et fastsatt, bonitetsavhengig minimumsantall. Dette minimumstallet er 10 % lavere der det plantes på markberedte felter. Videre kan det gis 60 % tilskudd til suppleringsplanting av inntil 50 planter/daa, med et krav om at plantetett etter suppleringsplanting tilfredsstiller det fastsatte minimumsantall pr daa ved tettere nyplanting.

Søknadsfrist; 1. august for vårplanting og 7. november for høstplanting.

Videre gis inntil 40 % i tilskudd til klimatiltaket gjødsling av fastmark. Det skal gjødsles på egnede arealer og gjødslingen må utføres slik at den ikke påvirker verdifulle miljøforekomster i nærheten av de gjødslede arealene.

Frist for skogeier til å levere refusjonskrav og tilskuddssøknad til kommunen er **15.09.2018**

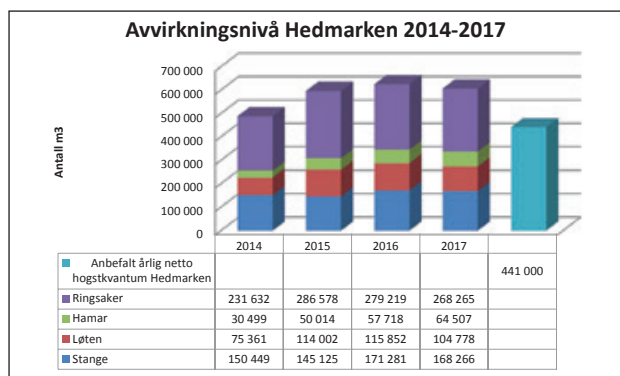
I tilfelle rammene blir for små til å dekke registrerte tilskuddssøknader, kan tilskuddet bli avkortet. Viser for øvrig til artikkel om aktiviteten innen klimatiltak i skog på Hedmarken i Landbruker'n 2017.

Høy skogaktivitet på Hedmarken

Av **BENT ROGER HEGG**
Hedmarken landbrukskontor

Det har i 2017 vært en høy avvirkning i skogene på Hedmarken. Avvirket og omsatt skogsvirke i kommunene Ringsaker, Hamar, Løten og Stange var i 2017 på 605 816 m³. Dette er en liten nedgang i forhold til året før. Det produktive skogarealet her på Hedmarken er rundt 1,46 mill. dekar. Ser vi på det anbefalte hogstkvantumet for alle kommunene så ligger dette på netto ca. 441 000 m³. I de siste årene har det blitt hogd et tømmervolum godt over det anbefalte langsiktige nivå. For en ytterligere sammenligning så hadde Nord-Trøndelag fylke i 2017 en avvirkning på 444 000 m³ og et produktivt skogareal på over 6 mill. dekar. Dette sier litt om aktiviteten vi har i vårt område for tiden.

Figuren viser utviklingen i avvirkningsnivået fordelt mellom Ringsaker, Hamar, Løten og Stange fra 2014 til 2017 sett opp mot anbefalt årlig hogstkvantum. Førstehåndsverdien på omsatt virke i de fire kommunene ligger i 2017 på omlag kr 210 mill. mot kr 203 mill. året før.

Helikoptergjødsling

Det er fortsatt god respons på tilskuddsordningene "skogsgjødsling" og "tettere planting". I statsbudsjettet for 2017 ble det på landsbasis bevilget kr 33 mill. til to klimatiltak i skog; gjødsling av skog og tettere planting etter hogst. Begge tiltak gir økt Co₂-fangst og er en oppfølging av stortingsmelding om norsk klimapolitikk og det etterfølgende klimaforliket. Det har i 2017 vært stor interesse for disse ordningene.

Bare her på Hedmarken ble over 8 000 dekar gjødslet. Noe som utgjør 16 % av det samlede skogareal som ble gjødslet i fylket.

I forhold til tilskuddsordningen «tettere planting» har det også her vært bra respons. Til sammen så har det i 2017 blitt plantet over 2,7 millioner planter her på Hedmarken. En gledelig økning fra året før med over 500 000 planter. På fylkesnivå har plantetettheten økt fra 196 planter/dekar i 2016 til 201 planter/dekar i 2017. Her på Hedmarken ligger gjennomsnittet noe over fylkesnivået som vist i tabell under.

	Gjødslet skogareal 2016	Gjødslet skogareal 2017	Utført planting 2016 (stk)	Utført planting 2017 (stk)	Gjennomsnittlig antall planter pr daa 2017
Hamar	2 013 daa	1 513 daa	298 760	384 251	212 planter/daa
Løten	1 515 daa	1 628 daa	411 747	440 599	201 planter/daa
Stange	3 031 daa	2 276 daa	452 580	460 481	219 planter/daa
Ringsaker	3 305 daa	2 631 daa	1 040 065	1 447 774	228 planter/daa
Sum	9 864 daa	8 048 daa	2 203 152	2 733 105	

Det er i statsbudsjettet for 2018 avsatt midler til videreføring av disse tilskuddsordningene.

Tilskuddsmidler til skogkultur på Hedmarken i 2018

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

Ringsaker

I 2018 gis tilskudd til følgende tiltak: *Markberedning 30 %, ungskogpleie 40 % og stammekvisting (bjørk) 30 %.*

Markberedning og stammekvisting vil bli salderingsposter, dvs. tilskudd tildeles hvis det er midler igjen. Det forutsettes at kostnadene er forsvarlige i forhold til utførte tiltak og effekten av dette.

Midlene som kommunen disponerer til dette formålet er begrenset og tilskudd vil bli tildelt så lenge det er tilgjengelige midler.

Hamar, Løten og Stange

I 2018 gis det tilskudd til ungskogpleie og markberedning med tilskuddssats 30 % for begge tiltakene. Maksimalt tilskudd pr tiltak pr eiendom gir kroner 75 000,-.

Søknadsfrist alle kommunene:

Løpende, inntil 30. november.

Fra nettverk til bedrift

Av **TURID WINDJUSVEEN OLSEN**
Fylkesmannen i Hedmark

Av **GERD LODDEN SOLBERG**
Ringsaker landbrukskontor

Smak av Innlandet SA er nå etablert. Bedriften skal være et salgs- og distribusjonsselskap for alle som driver med lokalmat i Innlandet.

Innlandet defineres i denne sammenheng som kommunene Hamar, Løten, Stange, Ringsaker, Elverum, Åmot, Trysil, Våler, Grue, Åsnes og Kongsvinger. Det er også ønskelig å få med produsenter fra Gjøvik, Østre Toten og Vestre Toten og Gran.

Selskapet skal jobbe med merkevarebygging, markedsføring, salg og distribusjon av lokalmatprodukter. «Smak av Innlandet» er et samevirke som skal eies av medlemmene. Bak selskapet står tre lokalmatprodusenter fra regionen; Anne-Cathrine Blakstad fra Tjerne Gård, Henny Kildahl fra Nosim og Anette Løvlien Vold fra Søndre Elton. «Vi ønsker at det for kundene skal bli enklere med ett kontaktpunkt, én levering, én bestilling, én faktura istedenfor å måtte forholde seg til 10 - 15 produsenter. «I tillegg vil hverdagen bli enklere for hver enkelt produsent» sier initiativtakerne. Selskapet har ansatt Bente Ekeberg Bodin som prosjektleder for «Smak av Innlandet», hvor Innovasjon Norge går inn med delfinansiering.

Veien frem til etableringen av «Smak av Innlandet» har vært i nært samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark, landbrukskontoret i Ringsaker, næringsavdelingen i Ringsaker kommune, Hedmarken landbrukskontor og Hamarregionen utvikling. «Virkemiddelapparatet har vært en avgjørende faktor for at dette skulle bli en realitet, og vi er takknemlige for

Fra venstre Henny Kildahl, Anette Løvlien Vold, Anne-Cathrine Blakstad

den heiagjengen de har vært», sier initiativtakerne.

Virkemiddelapparatet har siden høsten 2014 hatt flere møter for å samordne satsingen på lokalmat i Hamarregionen. Arbeidet startet opp med en kartlegging av produsentenes behov, samlinger med produsentene med fokus på dialog og kompetanse, samt to sosiale samlinger med overnatting. Disse samlingene har vært avgjørende for å bygge relasjoner og avdekke forretningsområder. Det har også vært gjennomført en strategisamling for produsentene hvor etableringen av «Smak av Innlandet» ble ett av resultatene.

Det har vært en stor utvikling innen produksjonen av lokalmat i regionen, og markedet er i god vekst. Det er etablert flere spennende utsalgssteder av lokalmat, og reiselivsbedriftene i regionen har blitt svært dyktige til å sette lokale råvarer på menyen. I tillegg ser vi at lokalmaten er i fokus når regionen synliggjøres. Her mener vi at «Smak av Innlandet» vil få en viktig rolle i årene fremover. «Smak av Inno-

landet» er allerede i gang med levering av lokalmat til butikker hvor Tine er samarbeidspart.

Det er plass til enda flere produsenter og en enda større bredde av lokalmat i markedet, og det er plass til flere andelseiere i «Smak Av Innlandet».

- For alle som driver med lokalmat i Innlandet
- Bidra til økt verdiskaping
- Fokus på lokal forankring, egenproduksjon av råvarer i tråd med krav fra IK-mat og KSL
- Salg, markedsføring og distribusjon av lokalmat
- Geografisk avgrenset
- Organisert som samvirke og eies av medlemmene
- Kontaktinfo: Bente@smakavinnlandet.no
tlf: 918 12 917

Landbruksappen.no

Av **HEGE G. OTTINSEN**
Hedmarken landbrukskontor

Landbruksappen er en applikasjon som skal gjøre det enklere å holde oversikt over det som foregår innen landbruket, både for arrangør og deltaker. Det er stor aktivitet innen landbruket på Hedmarken og appli-

kasjonen er ment som en kalender for å hjelpe deg å huske på hvor du skal være når. Foreløpig er applikasjonen et pilotprosjekt som testes ut i Ringsaker, Hamar, Løten og Stange, med organisasjonen i området. Forsøksperioden er gjennom 2018. Hvis applikasjonen fungerer og blir brukt, er det mulighet for utvidelse. Gi tilbakemelding på hva du er fornøyd med og hva som kan

bedres, slik at vi kan utarbeide en bedre applikasjon!

Landbruksappen er et samarbeid mellom Norsk landbruksrådgiving Innlandet, TINE, Felleskjøpet, TYR, Bondelaget, Strand Unikorn, Nortura, Ringsaker landbrukskontor og Hedmarken landbrukskontor.

Søknad om produksjonstilskudd og avløsertilskudd 2018 - krav til vanlig jordbruksproduksjon

Av **STEIN INGEN WIEN**
og **HANNE ØSTBYE VELURE**
Ringsaker landbrukskontor

Et grunnleggende vilkår for å kunne motta tilskudd etter forskrift om produksjonstilskudd, er at søker faktisk driver en reell jordbruksproduksjon. Landbruks- og matdepartementet har for enkelte produksjoner utdypet noe nærmere hva som ligger i vilkåret om å drive vanlig jordbruksproduksjon. Det vil si at det kreves **en viss avdrått** før produksjonen kan anses å være tilskuddsberettiget. Ut i fra varsel-/stoppmeldinger som blir kjørt i forbindelse med leveranser m.m, skal landbruksforvaltningen i kommunen vurdere om kravet til vanlig jordbruksproduksjon er oppfylt eller ikke. Det samme gjelder ved ordinære kontroller av produksjonstilskudd.

For **mjølkeproduksjon** er minimumskravet en avdrått på 3 800 l per melkeku. Både mjølkekyr og ammekyr må ha kalvet i løpet av de **siste 15 måneder** for telledato. Hvis ikke skal kua føres opp under øvrige storfe. Det er viktig at foretaket husker å oppdatere **husdyrregisteret**. Kommunen sjekker antall omsøkte dyr opp mot data i husdyrregisteret.

For **sau** skal gjennomsnitt slaktevekt pr. omsøkt

søye være over 13,7 kg og antall lammeslakt pr. omsøkt søye skal være mer enn 0,91. Dette gjelder for Norsk Kvit Sau. Det skal kunne tas hensyn til lokale forhold (eks. rovdyrta, raser, oppstart og andre særlige forhold).

Det stilles også krav til produksjon og vanlig jordbruksdrift for å motta **areal- og kulturlandskapstilskudd**. Drifta skal holde god agronomisk standard. Foretaket skal ha en drift og produksjon på omsøkte arealer som vil kunne vurderes som innenfor det som man normalt vil kunne forvente for den aktuelle produksjonen i området. Det er vesentlig at det stilles krav til en viss produksjon på arealene for å kunne motta et produksjonstilskudd. Dersom produksjon ikke er innenfor dette så vil tilskudd avslås.

Grovfôr for salg må være gjort lagringsdyktig, noe som betyr at foretaket ikke kan selge fôret «på rot». Det er videre et krav om at fôret må selges til markedspris. Ved brudd på disse kravene skal selget av grovfôr regnes som bortleie. Det er unntak for gras til brikettering.

I de sakene der konklusjonen ser ut til å bli at kravet til vanlig jordbruksproduksjon ikke er oppfylt, blir foretaket varslet om at kommunen vurderer saken. Foretaket gis anledning til å uttale seg og komme med evt. nye opplysninger for det fattes vedtak. Konsekvensen av at kravet

Foto: Andreas Karlsen

til vanlig jordbruksproduksjon ikke er oppfylt er store. Mjølkekyr/ammekyr får tilskudd som øvrige storfe og tilskudd til sau blir avslått.

Andre ordninger

Ved oppstart av grovfôrbasert husdyrproduksjon med kjøp av dyr etter telledato, kan kommunen ta hensyn til dette ved fastsetting av foretakets tilskuddsberettigede grovfôreal. Kommunen fastsetter skjønnsmessig det faktiske arealbehovet. Foretaket må i slike tilfeller så snart som mulig informere kommunen om antall innkjøpte dyr.

Søkere som starter opp eller utvider grovfôrproduksjon for salg, kan få lagt til grunn grovfôrsalg i perioden 1. juli – 31. mars for beregning av tilskudd. Foretaket må i slike tilfeller så snart som mulig informere kommunen om mengde solgt grovfôr.

Erfaringer fra første omgang med nytt søknadssystem – Produksjonstilskudd

Av **HEGE G. OTTINSEN**
Hedmarken landbrukskontor

Fra mai 2017 ble det innført nytt søknadssystem for produksjonstilskudd og avløsertilskudd til ferie og fritid. 2017-omgangen er over og tilskuddet er utbetalt. Vi har gjort oss noen erfaringer.

- Det var mange som benyttet seg av den utvidede søknadsfristen og søkte mellom 15. og 29. mai/oktober. Vi minner om at i 2018 er 15.mars/oktober absolutt frist. Hvis søknaden ikke er inne innen den tid, får du ikke sendt inn søknaden. Det gis unntaksvis dispensasjon fra søknadsfristen.
- Mange sendte inn søknader med feil- og varselmeldinger. Det er viktig at du går

igjennom meldingene og retter det som evt. er feil. Der det kun er opplysningsmelding trenger du ikke å endre. Feilopplysninger i søknaden kan føre til avkorting av tilskuddet.

- Vi fikk mange henvendelser ang. arealene. I søknaden skal du først registrere hvilke eiendommer du har brukt areal på ved å legge inn gårds- og bruksnummer. Dette sjekkes automatisk mot landbruksregisteret og du legger inn det antall daa du har disponert på hvert gårds- og bruksnummer. Leid areal føres opp, mens bortleid areal ikke skal føres opp. I neste fane skal du fordele totalt disponert areal på vekster du har hatt.
- For å registrere slakta dyr må du hake av for dette i søknaden. Antall dyr levert til slakt vil dermed hentes automatisk fra le-

veransedatabasen, hvor tall fra slakteriene ligger.

- Før har dyr levert til slakt og solgte livdyr vært samme kode, dette er nå delt på to koder. Slakta dyr registreres ved å hake av som nevnt i forrige punkt, solgte livdyr føres opp i egen kode.
- I egenerklæringen skal du hake av for om du har godkjent gjødslingsplan. Dersom du ikke har areal, haker du «Nei» på om du har gjødselplan, et nytt spørsmål om du er unntatt kravet kommer opp, her haker du da «Ja».
- Husk at for å få tilskudd til grovfôreal, må du disponere grovfôretende dyr eller ha dokumentert salg av grovfôr.
- Søker du på hest i pensjon skal avtaler for disse hestene legges ved søknaden, eller leveres til landbrukskontoret.

Spreddeareal, gjødslingsplan og plantevernjournal

Av **HEGE G. OTTINSEN**
Hedmarken landbrukskontor

Søknad om produksjonstilskudd skal du svare på om du har gjødslingsplan som oppfyller kravene i forskriften. Du skal også svare på om du har journal over plantevernmidler som er brukt i vekstsesongen. Hvis du ikke har dette kan det føre til avkorting av tilskuddet, men hva er egentlig kravet?

Forskrift om gjødslingsplanlegging gjelder alle foretak som disponerer jordbruksareal med planteproduksjon og som har rett til produksjonstilskudd, også der det ikke gjødsles. En slik gjødslingsplan skal omfatte alt jordbruksareal foretaket disponerer, dette gjelder både eget og leid areal. Gjødslingsplanen skal utarbeides før hver vekstsesong og være basert på analyserte jordprøver som ikke er eldre enn 8 år gamle. Kommunen kan dispensere fra kravet om gjødslingsplan for foretak med jordbruksarealer som driver svært ekstensivt. For å kunne søke produksjonstilskudd må allikevel drifta kunne regnes som vanlig jordbruksproduksjon.

For nærmere detaljer om krav til gjødslingsplan se «Forskrift om gjødslingsplanlegging». Foretak som bruker plantevernmidler skal ha en journal over dette. Journalen skal brukes

og inneholde opplysninger om navn på plantevernmidlet, tidspunkt for behandling og dosen som er brukt, samt området og veksten som plantevernmiddelet ble brukt på. Bruk gjerne malen som Norsk landbruksrådgiving har utarbeidet.

Spredning av gjødselvarer av organisk opphav er kun tillatt i perioden 15. februar til 1. november. Det er ikke tillatt å spre på snødekket eller frossen mark.

Spesielt for husdyrgjødsel: Husdyrgjødsel spredd på åpen åker skal moldes ned straks og senest 18 timer etter spredning. For leid areal, ved avtale om spredning på land-

brukseieendommer i nærheten og ved salg av husdyrgjødsel, må det normalt foreligge skriftlig avtale av minst 5 års varighet. Det skal ved kontroll kunne fremvises avtale på spredning av husdyrgjødsel.

Spesielt for avløpslam fra Hias (Biomasse): De som ønsker slam henvender seg til Hias. Hias sender melding til kommunen som vurderer om de forurensningsmessige, jordbruksfaglige, helsemessige og hygieniske forhold er tilfredsstillende ivarettatt før tillatelse gis. Det kan anvendes inntil 2 tonn slamtørrstoff pr. dekar pr. 10 år. For spredning av slam gjelder de samme reglene som for husdyrgjødsel.

Foto: Andreas Karlsen

Endringer i konsesjonsloven

Av **SIGRUN SIGURJONSDOTTIR**
Ringsaker landbrukskontor

2017 ble det gjort en rekke endringer i konsesjonsloven. Det er fortsatt slik at viktig inngang i konsesjonslovverket er om eiendommen er bebygd eller ubebygd. Det er noen typer erverv som er konsesjonspliktige, men hvor priskontroll skal unntas i forbindelse med konsesjonsbehandlingen.

Det som gjelder nå

Arealgrensen for konsesjonsplikt og boplikt ved erverv av bebygd eiendom er hevet fra 25 dekar til 35 dekar fulldyrket eller overflatedyrket jord.

- En bebygd landbrukseiendom kan erverves uten konsesjon dersom totalareal ikke overstiger 100 dekar, og hvor ikke mer enn 35

dekar av arealet er fulldyrket og overflatedyrket jord.

- En bebygd landbrukseiendom som overstiger 100 dekar totalareal er konsesjonspliktig, uansett størrelse på fulldyrket areal, men boplikt inntreer først ved 35 dekar.

Konsesjonspliktige erverv som er unntatt fra priskontroll

- Erverv av ren skogeiendom. Som ren skogeiendom regnes eiendommer uten bebygelse og jordbruksareal.
- Erverv av en bebygd eiendom med skog eller uproduktive arealer, uavhengig av størrelsen på arealet.
- Erverv av bebygd eiendom med jordbruksareal hvor det produktive arealet ikke er fulldyrket eller overflatedyrket jord, for eksempel ved erverv av innmarksbeiter.

- Erverv av bebygd eiendom med brukbart bolighus dersom den avtalte prisen er under 3,5 millioner kroner. Formålet er å legge til rette for omsetning av mindre landbrukseiendommer i bosettingssammenheng og beløpsunntaket får følgelig bare anvendelse hvor ervervet skjer til boligformål.

Det er viktig å huske på at alle typer erverv av eiendommer i LNF-områder må godkjennes av kommunen, enten ved konsesjon eller bekrefteelse av egenerklæringsskjema. Det gjelder også overdragelser innen familien og erverv av eiendommer under konsesjonsgrensen. Deretter vil kommunene overføre opplysningene digitalt til Kartverket og gi beskjed til erverver/søker når hjemmelsdokumenter (skjøte, feste-kontrakter eller lignende) kan sendes til tinglysing til Kartverket.

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Av **ARILD B. WENNERSGAARD**
Hedmarken Landbrukskontor

Formålet med SMIL-ordningen er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap, samt redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som blir forventet gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene prioriteres ut fra lokale målsettinger, behov og utfordringer.

Krav for å søke SMIL-tilskudd

- Det må være en tilskuddsberettiget produksjon på eiendommen som oppfyller vilkårene om produksjonstilskudd og avløserordningen i jordbruket
- Foretaket må være registrert i Enhetsregisteret

Dette innebærer at foretak som forpakter/leier bort alt jordbruksareal kan søke SMIL-tilskudd dersom det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på eiendommen.

Kommunen behandler og avgjør søknadene om tilskudd. Tilskuddet gis på grunnlag av godkjent kostnadsoverslag for gjennomføringen av tiltaket. Det kan ytes engangstilskudd med inntil 70 % av kostnadsoverslaget. Vanlig tilskuddssats de senere årene har vært mellom 20 - 70 %. Søknadene blir vurdert og prioritert opp mot hverandre og antall innvilgede søknader er avhengig av hvor mye midler som kommunen får til rådighet fra år til år. Søknaden sendes til den kommunen hvor

tiltaket ligger. **Søknadsfristen er 15. april.** Skjema SLF-430 skal brukes.

Tiltakene som faller inn under denne ordningen kan deles i Kulturlandskaps- og forurensningstiltak og Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter.

Kulturlandskaps- og forurensningstiltak

Tiltak som har som formål å ivareta natur- og kulturminneverdier i kulturlandskapet, og redusere forurensning eller risiko for forurensning fra jordbruket.

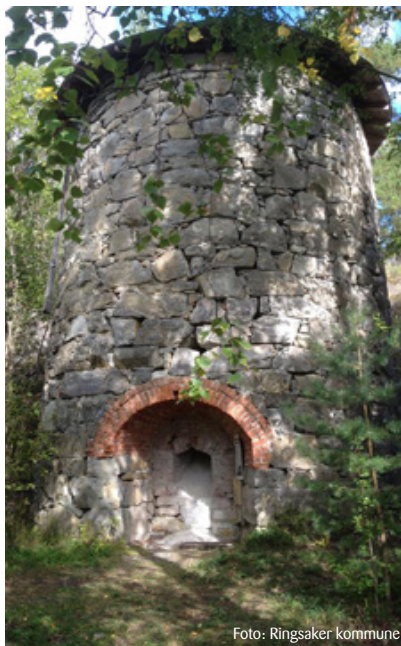

Foto: Ringsaker kommune

Eksempler innen kulturlandskapstiltak kan være ivaretagelse av biologisk mangfold, gammel kulturmark, kulturminner og kulturmiljøer (inkludert freda og verneverdige bygninger). Eksempler for å redusere forurensning kan være utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg, miljøplantinger, økologiske rensetiltak, omlegging til mer miljøvennlig og ekstensiv drift på spesielt erosjonsutsatte områder og spesielle bygningsmessige miljøtiltak.

Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter

Det kan innvilges tilskudd til prosjekter som leder fram til planer for konkrete tiltak slik som nevnt i eksemplene over.

Utbetaling

Utbetalingen skjer etter faktiske utgifter, inkludert verdien av egen arbeidsinnsats, men avgrenset av tilskuddsprosenten og endelig kostnadsoverslag. Det kan likevel utbetales forskudd etter hvert som tiltaket utføres, men minst 25 % av tilskuddet holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent.

Bevilgning av SMIL-midler for Hamar, Løten og Stange i 2017, var totalt kr 1 980 400: 44 % til verneverdige bygninger, 38 % til hydrotekniske tiltak, 14 % til biologisk mangfold og 4 % til tilgjengelighet (stier).

Bevilgning av SMIL-midler for Ringsaker i 2017, var totalt kr 1 542 620: 79,5 % til verneverdige bygninger og 20,5 % til biologisk mangfold.

Generelle miljøtiltak for jordbruket i Hedmark 2018

Av **LARS MARTIN HAGEN**
Fylkesmannen i Hedmark

Som mange sikkert har fått med seg arbeider Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Oppland med å lage nytt felles Regionalt miljøprogram, men det skal gjelde først fra søknadsomgangen 2019.

Hvor mye midler vi får for tilskudd i 2018 blir fastsatt i jordbruksavtalen for 2018 - 2019, men det har vært forholdsvis stabilt i flere år slik at vi regner med at det blir på samme nivå. Vi disponerte 42,9 mill. kroner for 2017. Søknadsfristen blir 1. oktober i 2018 som tidligere år.

For 2017 hadde vi en økning i arealet med utsatt jordarbeiding på 11 000 dekar og for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel på 13 000 dekar i forhold til i 2016. Dette er gledelig da begge ordningene er viktige både for å redusere avrenningen og klimagassutslippene fra jordbruket. For kulturlandskapsordningene var søknadsomfanget på samme nivå som i 2016.

Det blir utfordrende å lage felles Regionalt miljøprogram for Hedmark og Oppland for 2019-2022. Hedmark har brukt ca. 65 % av midlene til tiltak mot forurensning og 35 % til tiltak innen kulturlandskap, mens Oppland har brukt ca. 78 % på kulturlandskap og 22 % på forurensning. Hedmark har f.eks. i 2017 brukt 11 mill. kroner på tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel, mens

Oppland ikke har noen slik ordning. Oppland brukte 10 mill. kroner på tilskudd til drift av bratt areal, mens Hedmark ikke har noen ordning for det.

Landbruksdirektoratet arbeider med en nasjonal forskrift for tilskudd til regionale miljøtilskudd som skal gjelde fra og med søknadsomgangen 2019 og erstatte forskriftene hvert fylke utarbeidet tidligere. I den nasjonale forskriften er det listet opp hvilke tiltak det er mulig å gi tilskudd til. Det skal settes økt fokus på tiltak mot utslipp av klimagasser. Vilkårene for tilskuddene blir like for alle fylker. Fylkesmannen fastsetter, sammen med næringsorganisasjonene, i Regionalt miljøprogram hvilke ordninger som skal gjelde for sitt fylke. Fylkesmannen fastsetter foreløpige og endelige satser hvert år.

Helgøya – nasjonalt utvalgt kulturlandskap!

Av **KAROLINE FINSTAD VOLD**
og **STÅLE SØRENSEN**
Fylkesmannen i Hedmark

Av **GERD LODDEN SOLBERG**
Ringsaker landbrukskontor

Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Klima- og miljødepartementet (KLP) har nå valgt ut 14 nye områder som får betegnelsen «Utvalgte kulturlandskap i jordbruket». Helgøya er ett av disse.

Helgøya har store biologiske og kulturhistoriske verdier knyttet til et meget aktivt jordbruksområde. Jordbrukslandskapet er skapt av mennesker i samspill med naturen. Bygninger, steingjerder, gravhauger og ferdsselsveier er bygget, og slåttemarker, beitemarker og fulldyrket jord er blitt til gjennom bruk av arealer gjennom lang tid. Helheten av gårdstun og inn- og utmark i åpne og varierte jordbrukslandskap er resultat av den samlede aktiviteten. Disse verdiene er avhengig av fortsatt bruk, skjøtsel og vedlikehold for å opprettholdes. Gjennom at Helgøya har fått status som utvalgt kulturlandskap, åpnes det flere muligheter for økonomisk og faglig støtte til ulike tiltak som ivaretar de særegne kvalitetene i kulturlandskapet på Helgøya.

Det er etablert en egen tilskuddsordning for å gi økonomisk støtte til grunneiere og andre

Foto: Lars Mælum, Ringsaker kommune

som aktivt tar vare på kulturlandskapsverdiene i disse særlig verdifulle områdene. Alle som har ønske om å gjennomføre tiltak som kan være positive for natur- og kulturlandskapskvalitetene på Helgøya kan søke om tilskudd. Både enkeltpersoner, bedrifter, lag, foreninger og andre kan søke.

Alle tiltak må imidlertid godkjennes av grunneier. Det kan gis tilskudd både til tiltak som har en direkte økonomisk nytteverdi, og til tiltak som kun styrker de biologiske eller kulturhistoriske verdiene. Det kan bli noe overlapp med SMIL-ordningen, men kommunen vil holde et øye med dette underveis. I noen tilfeller kan det også være aktuelt med samfinansiering av tiltak fra ulike tilskuddsordninger.

Det er utarbeidet et eget søknadsskjema som skal benyttes. Vi setter i første omgang **frist til 1. juni**, men dersom det står igjen ledige midler etter første gjennomgang av søknader vil vi behandle nye søknader fortløpende. Ta gjerne

kontakt med en av oss i arbeidsgruppa for å diskutere aktuelle tiltak du ønsker å gjennomføre.

Egen nettside for utvalgte kulturlandskap i Hedmark

Det er laget en egen nettside om utvalgte kulturlandskap i Hedmark. Her blir både vedtatt områdeplan, søknadsskjema og annen nyttig informasjon om de utvalgte kulturlandskapene lagt ut: www.fylkesmannen.no/UKL. Mer om utvalgte kulturlandskap i Norge finner du på landbruksdirektoratets nettside.

Arbeidet med å videreutvikle kvalitetene i Helgøyas kulturlandskap må skje som et samarbeid mellom grunneierne i området og forvaltningen. Det blir årlig avsatt midler over LMD og KLD sine budsjetter. **Viktige datoer i 2018**

- 18. april: Oppstartsmøte i Bergevika og på Bjørkvang
- 1. juni: Frist for å søke om midler til tiltak
- 1. juli: Frist for å gi innspill til områdeplanen

Snegleforurensing kan ødelegge silofôr

Av **MAGNHILD JENSEN**
NMBU

Brunskogsnegler i grasavlingen kan gi feilgjæring og silofôr av svært dårlig kvalitet. Tilsetting av konserveringsmidler med innhold av syrer og kjemikalier kan hindre feilgjæring og sikre et trygt og smakelig fôr, selv ved høy grad av snegleforurensing.

Spredning av brunskogsnegler til graseng har reist spørsmålet om silofôret som produseres påvirkes negativt av snegleforurensingen, og om slikt fôr er en fare for dyrehelsen. I et doktorgradsarbeid ved Veterinærinstituttet har Kristine Gismervik nå konkludert med at jo flere snegler som blandes med gras under innhøsting, jo dårligere blir silofôret.

Sannsynligvis er det sneglenes høye innhold av proteiner og vann som forårsaker feilgjæring i surfôret, med høyt antall smørsyrebak-

terier som resultat. Smørsyrebakterier reduserer fôrets smak og kvalitet. Hvis melk forurennes av slike bakterier, kan det gå utover osteproduksjonen og gi kvalitetsfeil i form av sprekkdannelse og dårligere smak.

Bruk av konserveringsmidler som inneholder syrer og kjemikalier hindrer feilgjæringen. Tilsetting av melkesyrebakterier og fortørking av gras, noe som vanligvis øker fôrkvaliteten, hadde ingen tilstrekkelig effekt ved snegleforurensing.

Ikke farlige bakterier i snegleforurenset silo

Studien viste at snegler kan være bærere av sykdomsfremkallende bakterier. *Listeria monocytogenes* kan gi aborter og sykdom både hos menneske, sau og storfe, og er en vanlig bakterie i miljøet. *L. monocytogenes* ble påvist hyppig både utenpå og i brunskogsnegler, likevel var mengdene beskjedne. Bakterien ble ikke oppformert i silofôret så lenge man unngikk luftlekkasjer.

Botulisme er en annen alvorlig dyresykdom som kan skyldes surfôr forurenset av kadaver, men heldigvis tydet ingenting på at brunskogsneglene stimulerte til oppformering av *Clostridium botulinum* type C.

Sykdomsfremkallende bakterier eller muggsopp som kan påvirke dyre- eller folkehelsen, ble ikke påvist i snegleforurenset silo, men slik forurensing kan påvirke fôroptak og produksjon fordi fôrkvaliteten reduseres. For å sikre surfôr-kvaliteten, anbefales det derfor å tilsette egnede konserveringsmidler til snegleforurenset gras.

Studien har vært et samarbeidsprosjekt mellom Veterinærinstituttet, Bioforsk, NMBU – Universitetet for miljø- og biovitenskap, Norsk Landbruksrådgiving, Statens veterinærmedisinske anstalt (SVA), Tine og Addcon. Forskningsprosjektet er finansiert gjennom Forskningsrådet, Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og Forskningsmidlene over jordbruksavtalen (Jordbruksfondene) og TINE.

Nytt dobbeltspor Sørli-Åkersvika i Stange

Av **JØRN-R. FOLLUM**
Hedmarken landbrukskontor

Modernisering av Dovrebanen sør for Lillehammer er en del av InterCity-satsingen på Østlandet. Planleggingen av nytt dobbeltspor fra Sørli via Stange stasjon til Åkersvika har kommet godt i gang. Banen vil gå både gjennom viktige landbruksarealer og tettbygde områder, og prosjektet omfatter blant annet ny stasjon i Stange. Det siste hovedsteget i planprosessen med reguleringsplan er nå varslet igangsatt. Denne planen utarbeides av Bane NOR, mens det er politikerne i Stange kommune som til slutt vedtar planen. Vedtak ventes på slutten av 2019. I tillegg vil kommuneplanens arealdel og arbeidet med å rullere denne være et viktig bidrag inn i jernbaneprosessen.

Et av hovedmålene under planleggingen er å unngå tap av verdifulle natur- og jordbruksområder. Bane NOR har valgt strekningen Sørli-Hamar-Brumunddal til å være pilotpro-

sjekt for kompensasjon av tapt jordbruksareal. Derfor vil Bane NOR lage en plan for restaurering av skadde arealer og kompensering av tapet. Som grunnlag for kompensasjonsplanen skal det utarbeides en mulighetsstudie som synliggjør muligheten for kompensasjon; både arealer, omfang og kvalitet.

Som et viktig bidrag i planprosessen og kompensasjonsplanen, ble det allerede i 2015 satt

i gang gardsregistreringer. Dette er innhenting av informasjon knyttet til berørte gardsbruk. Disse registreringene ble avsluttet med en fase 2 vinteren 2018. Gardsregistreringene fase 2 har hatt fokus på framtidig drift, ferdsel og arrondering. Gardsregistreringene er et viktig supplement til medvirkning og som bidrag til oppdatert lokalkunnskap i prosessen videre.

Foto: Ringsaker kommune

Utkast til ny gjødselvareforskrift oversendt til Landbruks- og matdepartementet

Av **LARS MARTIN HAGEN**
Fylkesmannen i Hedmark

Landbruksdirektoratet, Miljødirektoratet og Mattilsynet har nå oversendt utkast til ny gjødselvareforskrift til Landbruks- og matdepartementet. Det er Departementet som skal sende forslag til ny gjødselvareforskrift ut på offentlig høring.

De viktigste endringene som er foreslått når det gjelder lagring og spredning av husdyrgjødsel er:

- Krav om høsting eller etablering av plantevekst etter siste spredning. Siste sprededato er foreslått til 1. september ved høsting etter spredning og 15. september ved etablering av vekst etter spredning.
- Krav til mer spredeareal for mange dyreslag. I gjeldende forskrift er kravet 3,5 kg fosfor pr. dekar. Landbruksdirektoratet foreslår nå maksimum 3 kg fosfor pr. dekar i beregningen av spredeareal, mens Miljødirektoratet foreslår 2,4. Begge foreslår overgangsordning, men med innskjerping til hhv. 2,5 og 2,1 etter noen år. Ved beregning av kravet til spredeareal skal det tas hensyn til avdrått og vekt av dyrene.

overflatevann og nedbør for å hindre om-danning i lagringsperioden.

- Krav om at husdyrgjødsel fra fjørfe må spres nærmeste vekstsesong. Talle som omdannes kan lagres i inntil 3 år.

Mens økt krav til spredeareal vil ha størst betydning for mange brukere i noen kommuner i Rogaland, vil kravet om høsting eller etablering av plantevekst etter siste spredning ha størst betydning for mange brukere på Hedemarken. De fleste på Hedemarken vil kunne leie spredeareal innenfor rimelig transportavstand.

Det dyrkes imidlertid lite høstetkorn på Hedemarken pga. usikkerhet om en får sådd tid nok. For de fleste brukere med husdyr og korn betyr det derfor i praksis at all husdyrgjødsel må spres om våren. Det betyr at en må ha 12 - 13 måneders lagerkapasitet og mange må nok utvide lagerkapasiteten for å oppfylle dette kravet. Når all husdyrgjødsel skal ut om våren vil det bli behov for større utstyr med økt risiko for jordpakking der det ikke er mulig å bruke slangeutstyr.

Foto: Hulleberg

- Krav om tak eller annet dekke som begrenser fordampning til luft på lager for flytende svinestjødsel.
- Krav om skjerming av husdyrgjødsel fra fjørfe og pelsdyr mot

Miljøkravene

– inngrep i kulturlandskapet og krav til vegetasjonssone – areal- og kulturlandskapstilskudd 2018

Av **HANNE ØSTBY VELURE**
Ringsaker landbrukskontor

Miljøkravene er absolutte vilkår for å være berettiget areal- og kulturlandskapstilskudd. Formålet med miljøkravene er å bidra til en mer miljøvennlig jordbruksproduksjon ved å ivareta miljøverdier i landbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket.

Inngrep som forringer kulturlandskapet

I begrepet «forringer kulturlandskapet» ligger tiltak som griper inn i og forandrer det særegne jordbrukslandskapet. Med kulturlandskapet menes både landskapsbildet, mangfoldet i naturen og kulturhistoriske verdier.

Eksempler på inngrep kan være

- oppdyrking av skogbryn, kantsoner og andre restarealer mot innmark
- fjerning av åkerholmer, steingjerder og gamle rydningsrøyser
- oppdyrking eller fjerning av ferdselsårer
- tiltak i utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven som ikke er i tråd med godkjent tiltaksplan
- planering av jordbruksarealer under 1 daa
- kanalisering og lukking av elver, bekker og grøfter
- sprøyting av kantvegetasjon og åkerholmer, med mindre dette er et ledd i skjøtselen av kulturlandskapet

Normal skjøtsel av eiendommen regnes ikke som et inngrep som forringer kulturlandskapet. Normal skjøtsel kan blant annet være; regelmessig bunn- og siderensking av elver, bekker og grøfter, skjøtsel av trær og busker (hogst, tynning, skjæring med videre), tiltak for nødvendig kryssing med redskap.

En rekke regelverk regulerer inngrep i kulturlandskapet. For eksempel har både vannressursloven, plan- og bygningsloven, kulturminneloven, naturmangfoldloven og forurensningsloven bestemmelser som begrenser adgangen til å gjøre slike inngrep.

Kommunen kan forhåndsgodkjenne slike inngrep når annet regelverk ikke er til hinder for det, og dersom det aktuelle inngrepet avhjelper betydelige driftsmessige ulemper for foretaket.

Eksempel: Det er søknadspliktig etter forurensningsloven å planere et jordbruksareal på over 1 daa, mens planering av areal på under 1 daa

vil måtte forhåndsgodkjennes av kommunen dersom foretaket skal ha rett på areal- og kulturlandskapstilskudd.

Det er foretaket som disponerer arealene, enten som eier eller leier, som er ansvarlig for at det ikke foretas inngrep i kulturlandskapet, som igjen kan føre til bortfall av areal- og kulturlandskapstilskudd. Foretaket oppfyller likevel vilkårene der andre, som foretaket ikke er ansvarlig for, gjennomfører inngrepet i kulturlandskapet. Regelverket kan ikke omgås ved at foretaket eksempelvis leier inn andre til å foreta inngrepet. I slike tilfeller vil foretaket stå ansvarlig for inngrepet og dermed ikke oppfylle vilkårene for å motta areal- og kulturlandskapstilskudd.

Ved brudd på bestemmelsen, bortfaller det totale areal- og kulturlandskapstilskuddet for alt areal i det aktuelle søknadsåret da inngrepet i kulturlandskapet ble foretatt. Det kan ikke unntas enkelte arealer fra søknaden.

Vegetasjonssone mot vassdrag

I områder med åkerdrift og årlig jordarbeiding er det nødvendig å begrense jord- og næringsstofftap til vassdragene. Krav om kantsoner til vassdrag er også berørt i annet regelverk. Derfor er det oppstilt et absolutt vilkår om at jordbruksarealer mot vassdrag skal ha en vegetasjonssone på minst to meter, og at denne sonen skal være tilstrekkelig bred til å motvirke avrenning, for at foretaket i det hele tatt skal være berettiget areal- og kulturlandskapstilskudd. Kravet til vegetasjonssonen er nå presisert slik at sonen må være tilstrekkelig bred til å motvirke avrenning til åpent vann under normal vannføring. Der en sone på to meter ikke motvirker avrenning i tilstrekkelig grad ved

Foto: Ringsaker landbrukskontor

Skjøtsel av åkerkanter

normal vannføring, er ikke vilkåret oppfylt. Det er kommunen som må vurdere om vegetasjonssonen er tilstrekkelig bred til å motvirke avrenning etter et jordbruksfaglig skjønn.

Kravet om vegetasjonssone hindrer ikke at vegetasjonsbeltet kan høstes eller beites, men det skal ikke forekomme jordarbeiding i sonen. I tillegg skal vegetasjonssonen ikke sprøytes, jf. plantevernmiddeleforskriften § 18, med mindre dette er et ledd i skjøtselen av sonen, og er godkjent av Mattilsynet.

Nytt Næraprosjekt

Av **OLE FREDRIK DÆHLI**
Ringsaker landbrukskontor

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) gjennomfører årlig vassdragsovervåking i Ringsaker. Innsjøen Næra har vært undersøkt i lengre tid. Stedvis er det funnet betydelig mengder blågrønne alger. Andelen total fosfor og planteplankton har økt de siste årene. Dette sammen med lite oksygen i vannet kan ha ført til fiskedød i 2015 og 2016. Vi hadde

et prosjekt vedrørende Næra i 2002 og utover. Nå dras det i gang et nytt prosjekt med fokus på å holde Næra mest mulig rein.

Ringsaker kommune vil undersøke ulike kilder som kan være årsak til denne forurensningen og komme med tiltak. Landbrukskontoret er i gang med undersøkelse av gårdsbruk i nedslagsfeltet. Kart og byggesak skal undersøke spredt avløp i området. Teknisk drift vi følge opp vedrørende renseanlegg og kloakkledning.

Jordbruksutdanningens framtid på Blæstad

Av **MARI HULLEBERG**
Hedmarken landbrukskontor

Status og videre framdrift i arbeidet med utredningen av framtidens utdanningsbehov innen jordbruk.

Med bakgrunn i høgskolestyrets vedtak høsten 2017, har rektor oppnevnt en eksternt utredningskomité som skal utarbeide en rapport som beskriver framtidens utdanningsbehov innen jordbruk. Denne skal leveres senest 1. mai.

I forbindelse med utredningskomitéens besøk til Blæstad, ble det arrangert et dialogmøte 5.april. Jordbruksorganisasjoner, næringsaktører, vertskommuner for HINNs landbruksutdanninger og fylkeskommunene var invitert. Landbrukskontoret deltok på møtet.

Etter at utredningen er levert 1. mai, vil den bli sendt på høring, og det vil bli gjennomført høringsmøter.

Høgskolestyret vil over sommeren avklare høgskolens framtidige virksomhet innen jordbruksutdanning.

BLÆSTADDAGEN

Teknologi og kompetanse i landbruket

31. MAI 2018 LANDBRUKSSENTERET BLÆSTAD

Velkommen til en lærerik åpen dag, hvor det myldrer ute på tunet på landbrukscenteret. Blæstaddagen arrangeres fra kl 12.-18. Før og etter programmet vil det bli markvandring. Vi byr blant annet på følgende:

- Fagforedrag
- Utstyrsdemo fra de fremste maskinfirmaene
- Traktorauksjon
- Foredrag og debatt: Hvilken landbruksutdanning er matnyttig for framtida?
- Spennende utstillere fra ulike deler av landbruksnæringa
- Helgrillet lam og utekafé

AGRI-SERVICE

Tilbyr landbrukstakst på din landbrukseiendom ved eierskifte, salg, skifte, lånefinansiering m.m.

Kontakt:

Bjørn Ludvig Mehlum
Stolvstadvegen 9
2360 Rudshøgda
Tlf: 99641154

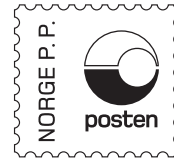
E-mail: blm@agri-service.no
Hjemmeside: www.agri-service.no

Autorisert landbrukstakstmann i :

SØKNADSRISTER 2018

Dato: Søknadsfrist for:

- 15. jan. Midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak i forhold til rovviltskader. (Fylkesmannen)
- 1. mars Statstilskudd til skogsbilveger. (Kommunen)
- 1. mars Tilskudd til tiltak i beiteområder (for beitelag og enkeltpersonforetak) (Behandles av kommunen, avgjøres av Fylkesmannen)
- 15. mars Absolutt frist. Kun elektronisk. Produksjonstilskudd. Husdyrtilskudd. Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon. Driftstilskudd melkeproduksjon. Driftstilskudd spesialisert storfekjøttproduksjon. Registrere dyr som gir grunnlag for tilskudd avløsning ved ferie og fritid, og tilskudd for grovforareal. (Kommunen)
- 15. apr. SMIL (spesielle miljøtiltak i jordbruket). (Kommunen)
- 1. juli Oppsamlingsrunde Investeringsmidler - tradisjonelt landbruk (Landbrukskontoret/Innovasjon Norge). Innmelding av prosjekter til landbrukskontoret i god tid før søknadsfristen.
- 1. okt. Tilskudd til generelle miljøtiltak herunder tilskudd til utsatt jordarbeiding, grassoner langs vassdrag og i vannveier, spredning av husdyrgjødsel om våren eller i vekstsesong. (Kommunen)
- 1. okt. Statstilskudd til skogsbilveger. (Kommunen)
- 15. okt. Produksjonstilskudd. Absolutt søknadsfrist! Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid 2018. Husdyrtilskudd. Tilskudd til økologisk areal og husdyr. Tilskudd for bevaringsverdige husdyrraser. Distriktstilskudd frukt, bær og veksthusgrønnsaker (inkl. salat på friland) samt matpotet i Nord-Norge. Areal og kulturlandskapstilskudd. Tilskudd til dyr på beite. Tilskudd til dyr på utmarksbeite. Driftstilskudd til melkeproduksjon. Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon. Registrere dyr som gir grunnlag for avløsertilskudd, og tilskudd for grovforareal. (Kommunen)
- 20. okt. Tilskudd til organisert beitebruk (for beitelag). (Kommunen).
- 31. okt. Erstatning for avlingssvikt og erstatning for svikt i honningproduksjon. Landbrukskontoret må varsles straks du blir klar over at skade har skjedd eller kan oppstå. (Kommunen)
- 1. nov. Erstatning for tap av husdyr og tamrein til rovvilt (Fylkesmannen)
- 1. des. Søknad om melkekvote på ku for nyetablering (SLF)
Hovedrunde investeringsmidler - tradisjonelt landbruk (Landbrukskontoret/Innovasjon Norge). Innmelding av prosjekter til landbrukskontoret i god tid før søknadsfristen.
- 31. des. Erstatning for katastrofetak i husdyrhold for tap av sau på beite. (Kommunen)
Varsle Landbrukskontoret så raskt som mulig.
- Hele året Tidlig pensjon for jordbrukere. (Kommunen)
Tilskudd til avløsning v/sykdom mv. - frist 3 mnd. etter siste tilskuddsberettigede dag. (Kommunen)
Tilskudd til drenering av jordbruksjord. (Kommunen)
Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK), herunder ungsogpleie. (Kommunen)
- 2019 10. januar 2019 er det frist for å etterregistrere opplysninger om avløserutgifter, distriktstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker samt matpotet i Nord-Norge, tilskudd til dyr på utmarksbeite, dyr solgt som livdyr (kylling, kalkun). (Kommunen)

Returadresse:
Landbrukskontoret i Ringsaker
Postboks 14, 2360 Rudshøgda

Alltid der for deg

Vi skal være en partner for landbruket og aktører innen forbrukermarkedet gjennom kvalitet, service, kompetanse og innovasjon.

Våre virksomhetsområder er:

- Kraftfôr til husdyrproduksjon
- Såvarer (såkorn, såfrø og settepoteter)
- Handel med korn (fôr og mat)
- Råvarer til kraftfôrproduksjon
- Salg av gjødsel og andre driftsmidler
- Potetforedling / produksjon av sprit

Strand Unikorn AS
Strandveien 15, PB: 103, 2391 Moelv
Tlf: 62 35 15 00,
E-mail: post@strandunikorn.no
www.strandunikorn.no

Et selskap i Norgesfôrkjeden

 Følg oss på Facebook!
/ Strand Unikorn AS

Strand